N°. 16. Donderdag 19 April 1917. 17de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang”.

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie”, en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST”; TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

INHOUD: Drankbestrijding in Ned.-Indië. — Persoverzicht. — Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië. — Feuilleton. — Uit de Oost-Indisch Mail. — Suriname. — Onjuiste voorstellingen omtrent Suriname. — Wat de Inlander zegt. — Wat de Chinees vertelt. — Van Vreemde Koloniën. — Oost- en West-Ind. Lit.-Overzicht. — Leestafels. — Med.

IN MEMORIAM.

A. H. HUART.

In den ouderdom van 68 jaren overleed op 17 dezer te 's-Gravenhage, de heer A. H. HUART, gep. Majoor-Magazijnmeester der Artillerie. Zijn verscheiden is niet alleen een groot verlies voor zijn gezin, maar ook voor den Raad van Beheer van „*Boeatan*”, waarvan hij de trouwe en ijverige Thesaurier was.

Zijne nagedachtenis zal in dankbare herinnering blijven bij allen, die met hem samenwerkten.

Drankbestrijding in Nederlandsch-Indië.

Door E. SCHMüLLING.

(Slot.)

Hieronder volgen ten slotte eenige mededeelingen uit Engelenberg's rapport ter zake van de alcohol-statistiek en de gevolgtrekkingen.

Bij de enquêten van 1904 en 1907 werden zoo goed als alleen persoonlijke indrukken medegedeeld, cijfermateriaal ontbrak vrijwel geheel. Bij de onderwerpelijke enquête is nu getracht een statistisch overzicht samen te stellen, hetwelk echter wegens het zoo goed als geheel ontbreken van bruikbaar materiaal niet zoo volledig kon worden gegeven als werd gewenscht.

In eene vergelijkende statistiek van de 25 jaren 1889 t/m. 1914 zijn behandeld: arak, bier, brandewijn, cognac, gedistilleerd (vooral binnenlandsch), jenever, likeuren, rum, vruchten op gedistilleerd, whisky, wijn; eene tweede aantooning bevat het aan accijns op inlandsch gedistilleerd door het Land in die jaren ontvangene, dit is van 135 op 274 duizend gulden geklommen: hiermede is vooral bedoeld de Java-arak, waarvan in 1890 404, in 1914 548 duizend liter gebruikt werd. Het totaal der in de eerste aantooning beschreven, ingevoerde dranken is van 4180 in 1889 tot 7291 duizend liter in 1914 geklommen.

De araktoeneming komt voor rekening van Chineezen en Inlanders en zij hield vrijwel gelijken tred met den bevolkingsaanwas.

Van bier is zij grooter dan die aanwas, en moet dit vooral aan de Europeanen zijn toe te schrijven, die meer van bier profiteeren; whisky toont evenwel eene ontstellende verhooging aan, n.l. van 1676 %, die vooral voor rekening van de Europeanen komt; van cognac is daarentegen de invoer met 4 % afgenomen, terwijl het gebruik van jenever naar verhouding minder is toegenomen dan de bevolking. Wijn is met 1 % afgenomen.

De Europeesche bevolking vóór 1912, rekenende op 74000, de Chineesche op 320000, en de Inlandsche op 31880000, is er op eene, in ronde cijfers totale bevolking van ruim 32¼ millioen zielen, aan sterken drank (arak, jenever, brandy, whisky e. d.) geconsumeerd bijna 2800 duizend L. of per hoofd en per jaar 0.09 L.; voor drank in het algemeen, dus met bier en wijn ruim 7 millioen, en per hoofd per jaar 0.2 L.; voor Nederland is dit cijfer, zooals gezegd, 5 L. Hieruit blijkt, dat het gebruik van sterken drank gering is, d. w. z. onder de Javaansche bevolking, waarvan de groote massa niet anders dan bij bijzondere gelegenheden drinkt. Verdeelde men den drank onder de werkelijke drinkers van de drie landaarden, dan zou men tot andere cijfers komen; het aantal gewoonte-drinkers onder de Javanen is niet bekend, zoodat niet is uit te rekenen, op hoeveel L. het gebruik per hoofd komt te staan, wanneer men de groepen bij elkaar neemt, bij wie de gewoonte van alcoholgebruik bestaat.

De toeneming van jenever moet het gevolg zijn van de appreciatie, welke de jenever bij de feestvierende Inlanders vindt. Bier en whisky, hoewel door de Chineezen en Inlanders gebruikt, behooren toch in hoofdzaak tot de dranken, welke in de laatste jaren bijzonder geliefd zijn en hun invoer is snel toenemende, van 1912 tot 1914 is de consumptie alleen reeds met achtereenvolgens 21 en 19 % gestegen en stijgt buiten verhouding van den aanwas der Europeanen en Chineezen, zoodat het wel schijnt, dat de Inlandsche bevolking thans deze dranken op prijs gaat stellen.

Invoerhavens zijn: Batavia, Cheribon, Pekalongan, Soerabaja, Banjoewangi, Panaroekan, Pasoeroean, Probolingo, Tjilitjap (Semarang schijnt vergeten te zijn).

Boven heb ik Soerakarta als het gewest genoemd, dat bovenaan staat in drank- en opiumgebruik; daar mee was bedoeld het grootste jaar-gemiddelde per hoofd. Ten opzichte echter van den totalen omvang van het drankgebruik neemt Engelenberg deze volgorde aan:

1. Batavia.	10. Madioen.
2. Soerabaja.	11. Kedoe.
3. Semarang.	12. Rembang.
4. Soerakarta.	13. Pekalongan.
5. Kediri.	14. Cheribon.
6. Jogjakarta.	15. Preanger Regentschappen.
7. Banjoemas.	
8. Pasoeroean.	16. Madoera.
9. Besoeki.	17. Bantam.

Bantam is ontegenzeggelijk de matigste Residentie.

Engelenbergs bemoedigende eindconclusie luidt gelukkig: *het drankgebruik op Java is nog zoo weinig algemeen, dat het zonder veel moeite bestreden kan worden. Bestrijding is noodig, omdat er reeds Javanen zijn, die gebruik en misbruik maken van sterken drank en omdat de Javaan in argeloosheid gemakkelijk er toe overgaat, om van alcohol gebruik te maken.*

Wat den arak betreft, daarvan kan ik nog ten aanzien van Keboemen mededeelen, dat er in 1915 twee kleine arakstokerijen zijn stopgezet, weliswaar buiten bemoeienis van het bestuur, naar ik meen als gevolg van den verhoogden accijns; het waren de eenige stokerijen, die ik ooit in en buiten werking heb gezien. Laten wij hopen, dat er de mooie, groote tonnenvorm eene betere bestemming krijgen en voor den aanmaak van heilzamer zaken zullen worden gebezigd.

Voor de bekende suikerfabriek Tjomal, die er een spiritus- en arakbedrijf bij heeft, en blijkens de Enquête meermalen in de *Locomotief* adverteert, zooals mij ook bekend, kan het een „nobile officium” heeten, om zoo spoedig mogelijk aan het arakstoken een einde te maken; het is een vaderlandsche plicht, waaraan zich de eigenaren en machthebbers stellig niet zullen willen onttrekken.

Wenschelijk is het, dat het Koloniaal Verslag voortaan bij het reeds daarin voorkomende hoofdstuk „drankbestrijding” eene eenvoudige opgave geve, beginnende met het laatste of de laatste drie jaar vóór het begin der daadwerkelijke drankbestrijding, van het aantal verkooplicentien en met hoeveel dit aantal jaarlijks afneemt, dan kunnen wij in het moederland getuige zijn, hoe telken jare opium en drank terrein verliezen. Als het maar zoo vlug mogelijk gebeurt.

Op de staats-financieële gevolgen van deze maatschappelijke en in den goeden zin des woords „ethische” maatregelen hoop ik bij gelegenheid terug te komen.

E. S.

Persoverzicht.

Pest op Java.

Ten vervolge op het bericht, opgenomen in de Staatscourant van 20 Maart j.l., wordt bekend gemaakt, dat bij het Departement van Koloniën het volgende telegram van den gouverneur-generaal van Nederlandsch-Indië, d.d. 28 Maart j.l., betreffende de pestgevallen op Java en Madoera van 26 Febr. tot en met 4 Maart 1917 is ontvangen: Residentiën Semarang 5 gevallen, 4 dooden; Soerabaja 11 gevallen, 10 dooden; Madoera 8 gevallen, 7 dooden; Soerakarta 2 doodelijke gevallen; te zamen dus 26 gevallen en 23 dooden.

Hierbij wordt aangeteekend, dat de totaalcijfers over het nagenoeg overeenkomstige 14-daagsche tijdvak van het vorige jaar (25 Februari tot en met 9 Maart 1916) bedroegen 83 gevallen en 82 dooden.

Indische verlofgangers.

Binnenkort kan de totstandkoming worden verwacht van een nieuwe regeling ter zake van de uitbetaling van tegemoetkomingen aan koloniale lands dienaren, die door de stremming van de vaart op Indië verhinderd zijn van verlof terug te keeren naar de kolonie, waar zij hun dienst moeten gaan hervatten.

De ten vorigen jare voor soortgelijke omstandigheden getroffen regeling kan bij de huidige langdurige onderbreking der vaart niet als richtsnoer dienen. Het daggeld, dat verleden jaar gedurende ten hoogste dertig dagen werd toegekend aan koloniale verlofgangers, die door het uitstel van vertrek der mailbooten tot een plotselinge verlenging van hun verblijf hier te lande werden gedwongen, is in vele gevallen te hoog, in sommige gevallen te laag gebleken.

Ten einde zoowel met 's lands belang als met dat der betrokkenen voldoende rekening te houden, zal daarom thans aan de betrokken landsdienaren niet een vast daggeld, doch zoveel mogelijk het naar billijkheid berekende bedrag van de werkelijke meerdere uitgaven worden uitgekeerd.

Uit den aard der zaak vereischte het verzamelen en bewerken van de voor een zoodanige regeling benoodigde opgaven en gegevens eenigen tijd, intusschen zijn de verlofgangers, die in Februari j.l. naar Ned.-Indië zouden zijn vertrokken, reeds in het genot gesteld van hun verlofs-bezoldiging over de maanden Februari, Maart en April.

Tentoonstelling te Soerabaja.

De commissie voor eene Nederlandsche Inzending aan de A. N. I. T. A. heeft eene circulaire tot de Nijverheid hier te lande gericht om te onderzoeken of er belangstelling voor deze tentoonstelling bestaat.

Zij heeft naar aanleiding hiervan een groot aantal aanvragen om inlichtingen en bewijzen van belangstelling ontvangen. Een eerste bespreking met toekomstige exposanten zal nu Woensdag te Amsterdam worden gehouden.

Indië Weerbaar.

De deputatieleden van het Comité Indië Weerbaar (behalve de heer Rhemrev) waren j.l. Zaterdag de gasten der Indische Vereeniging. Nadat het bestuur de deputatie een diner in Hotel Paulez te 's-Gravenhage had aangeboden, werd terzelfder plaatse een openbare vergadering gehouden, welke zeer druk was bezocht.

De voorzitter, de heer Loekman Djajadiningrat, heette de deputatie welkom.

De heer Abdoel Moeis sprak daarna een gloedvolle rede uit, waarin hij uitvoerig de wenschen van den *Sarekat Islam* uiteenzette en protesteerde tegen uitdrukkingen als „de kurk, waarop Nederland's welvaart drijft", omdat daarmede het Indisch belang op den achtergrond wordt geschoven. Hij komt op voor het Indische volk en wil, dat dit in alle regelingen, die het betreffen, door zijn organisaties zal worden gehoord.

De heer Dwidjo Sewojo verklaarde, dat de wenschen der Vereeniging *Boedi Oetomo* geheel parallel gaan met het betoog van den heer Abdoel Moeis.

De heer Laoh, vertegenwoordiger van den Sarekat Minahassa, gewaagde van de trouw der Minahassers aan het gouvernement, van hun Hollandsche cultuur en verklaarde, dat zijn landgenooten dezelfde idealen nastreven als de andere bevolkingsgroepen.

Pangeran Koesoemodiningrat hield een zeer diepzinnige Javaansche rede, welke door den heer van Hinloopen Labberton vertolkt werd.

Prins Koesoemodiningrat formuleerde zijn meening omtrent Indië Weerbaar aldus: Wij moeten een pagêr (schutting) hebben om onze woning.

De heer Soewardi onderschreef het betoog van den heer Abdoel Moeis, met wien de afgevaardigde van Boedi Oetoemo zich tot zijn genoegen solidair verklaarde.

De heeren van Mook en Blom pleitten voor de associatie-idée.

De Abendanon keurde af het tegenover elkaar stellen van Indië en Nederland. Gezamenlijke bespreking der gemeenschappelijke belangen is noodig, niet het op den voorgrond stellen der geschillen. In dezen tijd van militaire weerbaarmaking vreest hij, dat de aandacht van de maatschappelijke vorming wordt afgeleid. De groote sommen, noodig voor de defensie, zouden beter besteed kunnen worden voor de economische ontwikkeling, voor het sterk maken dus van de samenleving zelf.

De heer Sarengat verklaarde, dat de Indische studenten steeds de nationale gedachte hoog houden, d.i. het geloof in de toekomst van hun land.

De heer Noto Soeroto betreurde, dat de mooie actie van den S. I. dikwijls vertroebeld wordt door laakbare handelingen van sommige leden. Wat de defensie van Indië betreft, laten eerst Duitschland, Engeland, Frankrijk en de andere grootmachten tot ontwapening overgaan, dan behoeft Indië niet militair weerbaar te worden gemaakt.

De heer Abdoel Moeis verdedigde nader zijn denkbeelden tegenover den heer Abendanon.

De heer Labberton bepleitte de oprichting van een vereeniging, waarin allen, die belang hebben bij de weerbaarmaking van Indië en zijn volk, bijeen zullen worden gebracht.

De voorzitter kondigde ten slotte een vervolgvergadering aan, daar de debaters zich tengevolge van gebrek aan tijd niet voldoende konden uitspreken.

* * *

Voor de leden van de afdeeling: „Haarlem" van „*Onze Vloot*" trad als spreker op de kapitein der infanterie O.-I. leger, W. V. Rhemrev, een der leden van het Comité „Indië Weerbaar", die in een zeer toegejuichte rede als zijn overtuiging verkondigde, dat Indië, dat thans weerloos is, zoo spoedig mogelijk moet worden veranderd in Indië-militair-weerbaar — ten einde achter dat stevig goede bolwerk de andere weerbaarmakingen te kunnen voltooien, als daar zijn intellectueele, moreele en economische weerbaarheid.

Na deze voordracht werden 4 bioscopische Indische films vertoond, n.l. een reis door de Preanger, de zeden en gewoonten van den Inlander in de dessa, de thee- en rijstcultuur, welke films bij het publiek zeer in den smaak vielen.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

De bestemming der koffieterreinen bij de afschaffing der gouvernements-koffiecultuur op Java.

Een drietal artikelen in de *Loc.* wordt aan dit vraagstuk gewijd, dat reeds elders ter sprake kwam.

Het recht van den Inlander op den door hem met koffie beplanten grond wordt òf ontkend, òf slechts ten deele erkend, dan wel in twijfel getrokken. De meening wordt verkondigd, dat het gouvernement de vrije beschikking over dien grond heeft en slechts een schadeloosstelling heeft uit te keeren voor den alsnog te verwachten oogst. Er wordt dan niet verzuimd op te merken, dat de weinig intensieve cultuur van den Inlander en diens geringe zorg tot achteruitgang, indien niet tot het verdwijnen der begroeiing moet leiden, een en ander tot nadeel van den klimatologischen en hydrologischen toestand van de streek.

Nadrukkelijk wordt er op gewezen, dat het beter is den grond in erfpacht te geven aan particuliere landbouwondernemingen, die het productievermogen op voeren, geld onder de menschen brengen en het ontstaan van nieuwe volksnederzettingen bevorderen.

Ten einde echter een juist inzicht in het vraagstuk te verkrijgen, is het noodig te weten, wat men onder koffiegronden heeft te verstaan en welke rechten de Inlanders op die gronden kunnen doen gelden.

Onder koffieterrein heeft men te verstaan:

1o. gronden, die met koffie beplant zijn — de nog in onderhoud zijnde aanplantingen — of die met koffie beplant geweest zijn — de afgeschreven tuinen —;

2o. tot het Staats-domein behoorende woeste gronden, bepaaldelijk voor beplanting door den Inlander met koffiegewas aangewezen en voor dit doel „gereserveerd" en vandaar ook genoemd: koffiereserveterreinen.

Het eigendomsrecht van den Staat op de onder 2o genoemde gronden staat vast en is onbeperkt, zoodat het gouvernement daarover de volle beschikking heeft.

Met de onder 1o. genoemde gronden staat het echter anders. De daar bedoelde koffieaanplantingen zijn tot stand gebracht òf op *last van het gezag* — de „parentahtuinen" — of z.g. *uit vrijen wil* — de „monosoekotuinen" — welke hun ontstaan te danken hebben aan de welbekende leering en leiding, overreding en zachten dwang van het plaatselijk bestuur, waarvoor de Inlandsche bevolking gewoonlijk zwicht."

Daar het feit van de beplanting alleen den rechts

FEUILLETON.

De Grenzen van haar Macht.

Een verhaal uit Britsch-Indië.

—o—

Op een prachtigen Julimorgen, zoo helder als men die juist in den regentijd somtijds aantreft, volgde een talrijk gezelschap, te paard gezeten, den weg, die van het nieuwe schietterrein, naar de schilderachtige bergstreken van Shirani leidt. Het gezelschap bestond uit een twaalftal dames en een nog grooter aantal heeren, die hadden delgenomen aan de kort te voren gehouden wedrennen, en nu reed men met elkander naar huis om te gaan déjeuneeren. De lucht was frisch en opwekkend, de hemel zoo helder blauw, dat de oogen er pijn van deden, maar niettemin voorspelden de weerprofeten, dat er verandering op til was.

Tegen het einde van den tocht reden overste Grey van de pioniers en majoor Wade, een stevig kereltje met een bleek gelaat en donkere oogen het glibberige steile pad op. „Wij krijgen nog meer regen," zei de majoor met de hand op de bergen wijzend. „Jammer, als men slechts tien dagen verlof heeft". „Wat is er voor nieuws?" voegde hij er even later aan toe.

„Niets", antwoordde de ander, tamelijk norsch.

„Is dit militaire geslotenheid of maar een gewone manier van u van uitdrukken?" vroeg de majoor weer.

„Nu dan.........! men beweert, dat het hoofdkwartier verlegd zal worden."

„Dat beweert men al twintig jaren; ik vraag ook in 't geheel niet naar dienst-nieuws, want dat hoor ik in de club al meer dan mij lief is. Maar is er geen ander nieuws?"

„Niets — absoluut niets."

„Dan kunnen de buiten-hotels wel opdoeken".

„En toch is het zoo. Het gaat daar tegenwoordig even deugdzaam toe als in een kinderspeeltuin".

„Zoo......... ik stond versteld, dat de jonge Torrens uit mijn regiment meedeed aan dat prijsschieten om den armband", zei majoor Wade nu eenigszins norsch

„En hij heeft dien ook gewonnen. Hij schijnt een uitstekend schutter te zijn".

„Dat is hij ook, maar wat heeft hij zich met dames en armbanden in te laten?"

„Er was slechts prake van ééne dame en van één armband", antwoordde de overste glimlachend.

„Juist ééne dame te veel. Wie was zij?"

„De jonge dame op den bruinen ponny. Hebt u haar

toestand van den grond niet vermag te wijzigen, zijn door het aanleggen van aanplantingen op gronden, waarop derden vóór of op het tijdstip van de beplanting reeds bepaalde rechten uitoefenden, die rechten natuurlijk onverkort gebleven.

In den bloeitijd van de gouvernements-koffiecultuur kwam het nog al eens voor, dat plantsoenen werden aangelegd op z.g. „eigen grond" (erven, tegallan, enz.), tegenwoordig behoort dit tot de hooge uitzonderingen.

Als regel kunnen we nu aannemen, dat de koffie-aanplantingen aangelegd zijn door ontginning en beplanting van tot het Staatsdomein behoorende woeste gronden.

Daarin ligt echter niet opgesloten, dat het gouvernement rechten op al die gronden kan doen gelden.

Immers „volgens aloude Javaansche instellingen had de inheemsche bevolking het persoonlijk recht om buiten het desa-gebied (in engeren zin) gelegen woeste gronden (oro-oro, hag-oellah, staatsdomein) te ontginnen en kon zij hierdoor een zakelijk erfelijk individueel *gebruiksrecht* op den grond verkrijgen." Deze rechten werden door de regeering nauwkeurig nagegaan en beschreven en daarop wettelijk en administratief geregeld. Zelfs konden ze zich over de z.g. koffiereserves uitstrekken.

De beplanting met koffie op hoog gezag van oorspronkelijk woesten domeingrond heeft voor den Inlandschen planter een zakelijk grondrecht geschapen, dat van kracht blijft, zoolang de rechthebbende van zijn recht geen afstand gedaan en den grond niet geabandonneerd" heeft.

Dit geldt niet alleen voor nog in onderhoud zijnde tuinen, maar ook voor die, welke afgeschreven of wegens opheffing der cultuur losgelaten zijn. Het recht maakt, dat de geheel vrije beschikking van het gouvernement over den grond niet meer bestaat, het kan tegen den wil van den gerechtigde slechts vervallen tengevolge van een onteigeningsproces, en kan alleen van rechtswege eindigen op de wijze als omschreven in *Stbl.* 1910 no. 163."

Wat de z.g. monosoeko-tuinen aangaat, aangelegd op oorspronkelijk woesten domeingrond, de koffiereserves eronder begrepen, daarop heeft de planter, *tenzij het tegendeel is bepaald of bedongen*, een erfelijk individueel *bezitsrecht*, dat alleen kan vervallen op de wijze bovengenoemd.

Zijn de monosoeko's aangelegd krachtens Ind. B B. 6033, uitsluitend slaande op koffiereserves, dan oefent de planter een *gebruiksrecht* uit, dat slechts vervallen kan door intrekking van de van bestuurswege verleende speciale vergunning bij niet-nakoming van een of meer der bij den grondafstand gestelde voorwaarden.

Met de bestaande rechten heeft dus de Reg. wel degelijk rekening te houden. Was het nu alleen de vraag om zooveel mogelijk uit den grond te halen, om dien zoo productief mogelijk te maken ter wille van den fiscus, zoo zou de Reg. ertoe kunnen overgaan de gronden aan particulieren af te staan.

Er zijn echter hoogere belangen in 't spel; de vraag is er een van koloniale staatkunde. Het gaat niet aan te zeggen: de Inlander weet den grond niet intensief te bebouwen, ergo we ontnemen hem de gronden en geven ze aan anderen, die de kunst wel verstaan. Dien tijd zijn we te boven. Het is, zooals de Schr. in de *Loc.* terecht opmerkt, de taak der Reg. om de oorzaken van dit euvel op te sporen en maatregelen te beramen, welke verbetering in den toestand kunnen brengen.

Door stichting van allerlei soort scholen, w. o. ook landbouwscholen, door selectie van landbouwgewassen, door het aanleggen van demonstratie-velden, door verbetering van den veestapel, het aanstellen van landbouwleeraren, het verschaffen van landbouwcrediet, enz., wordt er ernstig naar gestreefd de bevolking geestelijk, economisch en sociaal op hooger peil te brengen en ook haar landbouwbedrijf geleidelijk te verbeteren en intensiever te maken. Door dezen weg in te slaan handelt men doeltreffender dan door den Inlander den grond te onthouden, dien hij voor zijn bestaan behoeft. Dit laatste dient ook in 't oog te worden gehouden.

Bij het reserveeren en in cultuurplannen vastleggen van grond voor de gouvernementskoffiecultuur werd er steeds naar getracht de veranderingen te doen zijn ten bate van de bevolking.

En om den last der gedwongen cultuur niet grooter te maken dan hij al was, werd er naar gestreefd vóór de reserve gronden te vinden, die zoo dicht mogelijk bij de dessa lagen, aan de dessa-gronden grensden, ja, soms er door omringd waren, indien ze niet voor den Inlandschen landbouw noodig waren.

Door de uitbreiding der bevolking en door de sociale opleving, zoowel als door het missen der verdiensten van de koffiecultuur, is er in verschillende streken vraag naar grond en zijn de eertijds gereserveerde daarvoor in de eerste plaats aangewezen. De bevolking verbeidt dan ook met smachtend verlangen het tijdstip, „waarop het koffieservituut opgeheven, de slagboom tusschen haar en haar welzijn opgeruimd zal worden".

En dat de bevolking in haar verwachting niet teleurgesteld zal worden, dankt ze aan de beslissing, die de Tweede Kamer in haar zitting van 5 Maart 1915 nam, en waarbij ze als haar wensch te kennen gaf, dat de vrijkomende grond aan den Inlander zou worden toegewezen, wanneer deze dien noodig had. „Zij sprak als haar meening uit, dat de koffiecultuur met behulp der Reg. en onder de tactvolle en deskundige voorlichting der ambtenaren best tot een volkscultuur kon worden ontwikkeld".

Daarmede heeft de Kamer zich op een practisch ethisch standpunt geplaatst. „Zij heeft hiermede getoond, dat het haar ernst is met de behartiging der stoffelijke belangen van den inlander, met de afdoening eener eereschuld van het Nederlandsche volk aan het Javaansche volk."

Het ligt in de bedoeling den Inlander, na een nauwkeurig plaatselijk onderzoek, de gronden af te staan, die hij noodig heeft, hetzij voor zijn eigen vrije koffiecultuur, hetzij voor de teelt van voedings- en handelsgewassen, hetzij voor het weiden van zijn vee. Meer dan hij noodig heeft, wordt hem niet toebedeeld, daar dat meerdere het „intensiveeren" van den landbouw zou tegenhouden. Het ligt voor de hand te verwachten, het is althans hoogst waarschijnlijk, dat de Inlander van zijn recht op de overblijvende gronden afstand zal willen doen. Is daarvan dan het noodige gereserveerd voor de voorziening in de houtbehoefte, of ter verkrijging van wenschelijke hydro- en klimatologische toestanden, dan verzet er zich niets tegen om het resteerende deel ter exploitatie aan particuliere ondernemers in erfpacht of huur af te staan. Doch ook niet eerder.

Javaansch-Latijn.

Onder dezen titel vermeldt de *Loc.* een twistgeschrijf, voorkomende in het tijdschrift van de Inlandsche Onderwijzersvereeniging, betreffende het gebruik van de Latijnsche letterteekens voor de Javaansche taal. (Zie ook onze Rubriek „Wat de Inl. zegt". Red.-Com.)

Wie eenigszins bekend is met de stroomingen onder de Javanen, weet, dat er stemmen opgaan voor het gebruik der Latijnsche karakters bij het schrijven van het Javaansch niet alleen, maar dat er ook onder de jongeren een nog zwakke strooming is, om de Javaansche taal te vereenvoudigen door slechts van één taalsoort gebruik te maken.

Volgens *Poerwodihardjo*, den schrijver van het bovenbedoelde artikel, verdedigt m.ng. *Dwidjosewojo* het gebruik van de Latijnsche karakters op de volgende gronden: 1e. Worden de Javaansche boeken gedrukt in Latijnsche letters, dan zullen ze meer gelezen worden dan tegenwoordig het geval is; 2e. zullen ze kleiner van omvang, dus goedkooper worden en dientengevolge meer door de arme lieden gekocht kunnen worden. R.ng. P o e r b o t j a r o k o, een medestander van laatstgenoemde, voegt er nog aan toe, dat de veranderde tijdsomstandigheden vragen om de Javaansche karakters door de Latijnsche te vervangen, evenals hij een browning beter vindt dan een geduchte kris.

---

niet gezien in de theetent. Een opvallende verschijning, onze gevierde schoonheid".

„Geld?"

„Absoluut niet".

„Een mooi meisje?"

„Dat is een kwestie van smaak".

„Hoe heet zij, zegt U?"

„Ik zei niets, maar zij heet toevallig Murray".

„Murray......... Murray......... o, niet waar, nu kom ik er op. Zij is de laatste jaren bij haar broer in Calcutta geweest, die trouwt nu en zij niet".

„Dat zal de tijd leeren."

„De jonge Torrens zal toch niet in den val loopen? Dan zal ik hem althans eerst inlichten".

„Het is al te laat, vrees ik, hij is reeds geheel in haar macht, met lichaam en ziel".

„Zijn ziel kan ik niet helpen, maar zijn lichaam krijgt zij niet; hij is een nette jongen en zij...... zij was zeer intiem met een zekere Hawkins, die met dezelfde boot als zij uitkwam en na dien tijd nog telkens wandelingen in den maneschijn en zoo voorts. Zij heeft heel wat goede huwelijken afgeslagen en een paar jaren geleden werd er druk over haar gesproken. Hawkins is iemand zonder geld en kan alleen met een rijk meisje trouwen.

„Hawkins is een verwaande gek, die in iedere garnizoensplaats een meisje het hoofd op hol brengt".

„En juffrouw Murray de grootste coquette van geheel Indië".

„Maar niettemin een zeer mooi meisje en mijns inziens heeft Hawkins haar gemeen behandeld", hield de overste aan.

„Wanneer heeft Torrens haar leeren kennen?"

„'t Vorig jaar te Hasouli. Het zonderlingste is, dat zij ten opzichte van hem, nauwelijks de burgerlijke beleefdheid in acht neemt, maar zijn liefde schijnt daardoor slechts aan te wakkeren en haar teruggetrokkenheid heeft hier dezelfde uitwerking als olie in het vuur."

„Weet de verstandige jonge dame al dat Torrens fortuin heeft en geen ouders meer bezit?" vroeg Warde nu haastig.

„Waarschijnlijk wel, want dat is immers algemeen bekend!"

„Bij wie logeert ze hier?"

„Zij logeert hier niet, maar zij woont samen met mevrouw Wallace, wier echtgenoot naar Berina gedetacheerd is."

„Ik wil in ieder geval mijn vluchtige kennismaking met juffrouw Murray nu voortzetten, zei Wade, zijn sigaar wegwerpend. „Als het noodig is, zal ik Torrens bij haar vervangen — om hem te redden."

(Wordt vervolgd.)

Poerwodihardjo komt daar met beslistheid tegen op. Volgens hem moet elk volk zijn taal, letterschrift, godsdienst en geboortegrond behouden.

Gaat een dezer eigenschappen verloren, dan is het volk geen volmaakt volk meer; zijn ze geen van alle meer aanwezig, dan vraagt schr. of dat nog menschelijker is, dan wel met de dieren overeenkomst vertoont. Ofschoon veel voelende voor het Westersche, vreest hij, dat als men de Hollandsche kleeding, taal, geboortegrond, zelfs het Holl. schrift overneemt, men zal eindigen met ook den Christelijken godsdienst te gaan belijden.

Het motief der goedkoopte verwerpt hij door te zeggen: Werp de schoenen, kousen, enz. weg; kleedt u alleen van buiten aan, dat is ook goedkooper. Hij waarschuwt *Poerbotjaroko* om niet alle Javaansche wetenschap te vervangen door Westersche kennis, daar er onder de Jav. wetenschappen zijn, welke beter zijn dan de Westersche.

Ten slotte wekt schr. op tot „een gezamenlijke actie voor het behoud van het Javaansche letterschrift, opdat men: *a.* geen vergift achterlaat voor zijn kleinkinderen; *b.* de algemeene bekendheid van de Javaansche letterkunde niet vermoordt; *c.* de reeds goede wetenschappen niet weggooit; *d.* de kenteekenen van het Javaansche volk niet verliest.”

Nieuwste medezeggenschap.

Volgens de *Loc.* is van den directeur van B. B een rondschrijven aan de residenten uitgegaan, ten doel hebbende om een proef uit te lokken met het betrekken van den dessaman in de beslissing over zijn eigen zaken. Volgens de Inlandsche gemeente-ordonnantie moeten voor de beslissing over geldelijke zaken en de beschikking over gemeente-eigendommen de kiesgerechtigden in de dessa opgeroepen worden. Daarenboven is het dessahoofd verplicht om over gewichtige gemeentezaken overleg te plegen niet alleen met de kiesgerechtigden, maar ook met andere dessalieden, die er voor in aanmerking komen

De directeur B. B. schijnt het over een anderen boeg te willen wenden en heeft in overweging gegeven den dessaman toe te laten op de maandelijksche bestuursbijeenkomsten, „opdat hij desnoods zelf voor zijn belangen zal kunnen opkomen.”

Met waardeering voor de goede bedoeling, gelooft de *Loc.* echter niet, dat daarmee de juiste richting ingeslagen wordt. De Javaan mist of vreest de vrijmoedigheid om tegenover den boven hem gestelde van grieven of wenschen te getuigen. Dessalieden op de bestuurskoempoelan toe te laten beduidt bevordering òf van het zwijgen, òf van het liegen Beter zou het wezen, indien men het doel trachtte te benaderen door vaste publieke spreekdagen te houden door het onder-districtshoofd. „We gelooven dat — indien althans het meer betrekken van den inlander in de behartiging van zijn publiekrechtelijke belangen wordt beoogd — de kleine man hiervan beter gediend zou wezen.” De juiste stap blijft echter een hervorming van het dessabestuur, waardoor aan de bestuurders regelmatige deelneming aan en toezicht op de leiding der gemeentezaken verzekerd wordt.

Voordat daartoe overgegaan kan worden, zal dan eerst het systeem der dessaverkiezingen gezuiverd moeten zijn. Maar deze vooze plek in ons koloniaal bestuur, een stuk bederf, woekert maar voort.”

Uit de O. I. Mail.

De aanstaande reis van den landvoogd.

Volgens de jongste mailberichten zou vermoedelijk in Mei aanstaande de landvoogd een bezoek brengen aan den Oosthoek, terwijl als zeker kan worden aangenomen, dat onder meer Soerabaja, Besoeki en Madoera bezocht zullen worden.

Op de terugreis volgt zeer waarschijnlijk een bezoek aan Solo en Jogja.

Chef gezondheidsdienst.

Dr. Von Römer blijft naar alle waarschijnlijkheid nog een tijdje als chef van den gezondheidsdienst te Batavia, in verband met het feit, dat Dr. J. T. Terburgh, dien dr. Von Römer als inspecteur van den gezondheidsdienst voor Oost-Java met ingang van 2 April zou opvolgen, door de stagnatie in de scheepvaart niet met verlof zal kunnen gaan.

De opvolger van dr. Von Römer, de heer M. L. van Breemen, chef van den Soerabajaschen gezondheidsdienst, wordt evenwel toch spoedig te dezer stede verwacht, waar hij dan onder dr. Von Römer zal werkzaam zijn.

Opiumdebiet.

In 1916 bereikte het opium-debiet in Solo het hoogste bedrag sedert de invoering der regie, wat moet worden toegeschreven aan de goede oogsten, waaraan de grootere welvaart der bevolking is te danken.

Een Christelijke Kweekschool.

Naar de *Loc.* verneemt, bestaan er te Semarang plannen tot oprichting van een christelijke kweekschool, voor de opleiding van Europeesche onderwijzers. Ofschoon de school op christelijken grondslag komt te staan zal dogmatisch onderwijs worden vermeden, terwijl de voor de oprichting te vormen vereeniging zich buiten het politieke leven zal houden.

Technisch onderwijs.

In Januari 1918 zal te Djokja worden geopend een technische school, gelijk aan de Bataviasche Koningin Wilhelminaschool. Als directeur is reeds aangewezen M. E. Onnen, thans leeraar aan de H. B. S. te Soerabaja.

Hervorming Chineesch Bestuur.

De directeur van Binnenlandsch Bestuur heeft, naar het *Soer. Nbl.* meldt, bij de regeering advies uitgebracht betreffende de hervorming van het Chineesch bestuur.

Naar verluidt is daarin ook ter sprake gebracht de ondelijke positie van de Chineesche wijkmeesters, in verband waarmede aan de hoofden van gewestelijk bestuur verzocht moet zijn voorstellen, om die functionarissen een toelage te geven uit 's lands kas, voorloopig in de pen te houden.

De regeering zal dus wel spoedig een beslissing ter zake nemen.

Een Radiostation in Bandoeng.

De correspondent te Bandoeng van de *Javabode* schrijft:

Hier arriveerde de heer Pop, chef van den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst. Zijn komst houdt verband met de oprichting van een station voor draadlooze telegrafie ten Z.-W. van Bandoeng, waaraan druk gewerkt wordt onder leiding van den ingenieur De Groot.

Men weet, dat het station voorloopig bestemd is tot het opvangen van seinen uit Nederland. Later wordt het ook ingericht voor het verzenden van radiogrammen; de toestellen zijn reeds besteld, zoodat dit „later” slechts een quaestie van maanden is.

Naar ik verneem kan het station over ongeveer 3 weken gereed zijn; alsdan komt de heer Pop weder te Bandoeng, om te zien of het voldoet.

De mast staat natuurlijk op een heuvel; het station wordt met het gewone telegraafnet verbonden. Een telefonische aansluiting bestaat reeds.

Aan den voet van den heuvel wordt een stal gebouwd voor paarden, waarmee men zich naar boven kan begeven. Ook de woningen van het personeel komen in die buurt. Men heeft zich door moeilijk terrein moeten heenwerken.

Dd. 16 Februari werd aan *De Locomotief* gemeld, dat over drie weken het station voor draadlooze telegrafie te Bandoeng gereed kon zijn.

Ook de toestellen voor het seinen van radiogrammen naar Holland waren toen reeds besteld.

Journalistiek.

Het *Weekblad voor Indië*, 13 jaar lang uitgegeven door de *N.V. Soer. Hbld.* en drukkerijen, gaat in andere handen over. De heer Koning wordt de leider.

De *Javabode* meldt, dat de heer Berretty de redactie van het blad gaat verlaten en het met een Algemeen Indisch Pers-Bureau wil beproeven, onder zijn leiding.

De pandhuisbond besloot tot aanstelling van een buiten het korps staanden redacteur. Hiertoe werd verkozen de heer Jansen, redacteur van het *Soer. Nbld.*

Suriname.

In het Suriname-nummer van „*De Amsterdammer*” (24 Februari 1917) gaf Braakensiek een mooie prent: na 250 jaar een Nederlandsche kolonie te zijn geweest wacht Suriname als Asschepoetster op den prins, die haar naar het bal zal leiden.

Bedriegen de teekenen niet, dan zal Asschepoetster niet lang meer in de keuken blijven. De stijgende belangstelling in het wel en wee der kolonie is niet te miskennen. Onlangs wezen wij op het buitengewoon belangrijke debat in de Tweede Kamer bij de openbare behandeling van de Surinaamsche begrooting voor 1917. In dagbladen en tijdschriften wordt in den laatsten tijd een verblijdende aandacht aan de kolonie geschonken.

In het Aprilnummer van „*Stemmen des Tijds*” komt Mr. Dr. C. F. Schoch — die in het Suriname-nummer van „*De Amsterdammer*” reeds zijn vertrouwen in de toekomst der kolonie had uitgesproken — in een zeer belangrijk artikel „*Suriname's Heden en Toekomst*” zijn meening met cijfers en duidelijk sprekende graphische teekeningen toelichten. De heer Schoch heeft vele jaren in Suriname gearbeid als Gouvernementssecretaris, daarna als directeur van de Surinaamsche Bank. Als directeur van deze bank te Amsterdam heeft hij steeds zijn intieme betrekkingen tot de kolonie onderhouden. Als zoodanig heeft hij onafgebroken het oog gehouden op den economischen toestand, zooals jaarlijks blijkt uit de overzichten in de verslagen dier bank. Meer dan eenig ander is de heer Schoch bevoegd om over dien toestand een oordeel uit te spreken. En zijn kennis van zaken gaat gepaard met groote liefde voor het land waar hij zoovele jaren van zijn werkzaam leven heeft doorgebracht.

„Wil men — aldus de schrijver — den tegenwoordigen toestand van de kolonie Suriname in ernst

naar waarheid zien, dan make men zich los van de publieke opinie en doe van beide één, of men onder zoeke zelf of luistere naar het woord van ter zake kundigen......"

De heer S c h o c h zet dan uiteen dat Suriname altijd is geweest een landbouwende kolonie, die in den loop der eeuwen groote schatten naar Nederland heeft doen komen. Die tijd kan terugkeeren. Het heeft de kolonie slechts ontbroken aan de gelegenheid om haren rijkdom rentegevend te maken. Uit de beschouwingen over de groote cultures blijkt, dat in de laatste jaren de vooruitzichten beter worden, al kon het tempo van den vooruitgang veel sneller zijn. Van achteruitgang kan geen sprake meer zijn.

„Neen, de kolonie beweegt zich, als de thans waar te nemen verschijnselen als voorteekenen niet bedriegen, in opgaande lijn. En nu is het niet erg moeilijk, een toekomstbeeld van Suriname te ontwerpen, zooals die kolonie zich reeds in de naaste toekomst kan ontwikkelen. De suiker-, koffie-, cacao- en rijstcultures zullen na al de kwade jaren hunne productie vermeerderen en den grondslag van het economische leven in de kolonie weder gezond maken. Goud- en balata-industrie zullen een deel van de bevolking blijven bezig houden en brood verschaffen, zooals tot nu het geval was. Daarbij zal zich voegen de houtindustrie."

Hetgeen de heer S c h o c h daarop laat volgen, zal in de kolonie met blijdschap vernomen worden: „Een cultuurbank zal waarschijnlijk weldra den landbouw helpend kunnen tegemoet komen. Het in werking treden schijnt te wachten op den uitslag van eenig overleg met Regeering en Koloniaal Bestuur omtrent enkele punten van zeer ondergeschikt belang."

Ten slotte wijst de schrijver op de nieuwe industrieën, die bezig zijn zich te ontwikkelen, de winning van bauxiet, waarvan uitgestrekte en, naar het schijnt, rijke lagen zijn ontdekt, een industrie, die in Amerikaansche handen is. Voorts de winning van mangrovebast voor de bereiding van looistof, eveneens een Amerikaansche onderneming. Het komt den heer S c h o c h voor, dat zij, die de rubbercultuur voor Suriname veroordeelen, omdat de boomen daar anders groeien dan op Malakka, te haastig zijn. Wij zijn het met den schrijver eens, dat het nog zal moeten blijken of de in Suriname groeiende Hevea's op den duur inderdaad minder rubber leveren dan elders.

Nog een zinsnede uit het artikel worde hier aangehaald: „Met de vroeger herhaaldelijk gehoorde mededeeling, dat de koloniale huishouding te weelderig was ingericht, kan een behoorlijk ingelicht man nu niet meer aankomen, nu de officieele Suriname-commissie in haar rapport, reeds vijf jaar geleden uitdrukkelijk verklaard heeft, dat van weelde in de koloniale huishouding geen sprake was."

Waarschijnlijk zal de heer S c h o c h niet zonder verbazing kennis nemen van de volgende zinsnede uit het Voorloopig Verslag van de Eerste Kamer over het ontwerp van wet tot vaststelling van de Surinaamsche begrooting voor 1917: „Eenige leden meenden den ongewenschten toestand ten deele te moeten toeschrijven aan den te grooten opzet van het bestuur in verhouding tot de geringe bevolking en de traag vloeiende bronnen van inkomsten."

Is het den heeren, zouden wij willen vragen, niet opgevallen, dat nooit eenig gouverneur heeft aangedrongen op verkleining van den „te grooten opzet"? Verliezen deze titularissen hun onderscheidingsvermogen zoodra ze den oceaan over zijn?

Nog een zinsnede uit het Voorloopig Verslag vinde hier haar plaats: „Alle deskundigen schijnen het er echter over eens te zijn, dat de kolonie, wil zij opgeheven worden uit den staat van verval, waarin zij verkeert, behoefte heeft aan een energiek en organisatorisch onderlegd zakenman als hoofd van haar bestuur."

Neen, niet alle deskundigen. Hoe meer zakenmannen in de kolonie komen, liefst kapitaalkrachtige, hoe beter, maar er is geen enkele grond om aan te nemen, dat zij juist als hoofd van het bestuur op hun plaats zouden wezen. Men kiest hier de provinciale gouverneurs en de burgemeesters ook niet bij voorkeur uit de energieke zakenmenschen. De Engelschen, die het besturen van koloniën ook wel verstaan, plaatsen als regel ook geen zakenmannen aan het hoofd daarvan.

* * *

In „*De Amsterdammer*" van 7 April een artikel van Mr. P. H o f s t e d e C r u l l (oud-ondervoorzitter van den Raad van Bestuur en oud-Procureur-Generaal in Suriname), getiteld „*Suriname's toekomst.*" Ook deze schrijver ziet de toekomst hoopvol in:

„Nog altijd is Suriname een rijk, een verwonderlijk rijk land. Zijn reputatie is dienaangaande geen geusurpeerde. Waar eertijds Nederland schatten uit de kolonie toevloeiden en vorstelijke woningen aan Amsterdams grachten uit aldaar verkregen winsten verrezen, daar is het reeds niet aannemelijk, dat die eens zoo rijke bron thans zou zijn opgedroogd. Zij is dat dan ook in geenen deele, slechts vloeit zij thans minder rijkelijk door gewijzigde toestanden, wier gevolgen evenwel kunnen worden opgeheven."

Ook M r. H o f s t e d e C r u l l ziet in den landbouw die rijke bron. De verschillende industrieën — goud-, balata- en bauxietwinning — kunnen, volgens hem, niet van blijvenden invloed op de welvaart zijn. „Alleen de landbouw — aldus de schrijver — zal een blijvend karakter dragen en door den landbouw alleen kan Suriname opnieuw tot daadwerkelijken bloei worden gebracht. Om dat doel te bereiken is evenwel noodig: kapitaal, crediet en wetenschap."

Juist, maar in afwachting dat deze desiderata er komen, verwaarlooze men de industrieën niet. De goud- en balata-industrie hebben Suriname over moeilijke tijden heen geholpen.

In hetzelfde nummer van „*De Amsterdammer*" een artikel van Dr. J. D e k k e r over „*Het van Eeden-fonds*" tot bestudeering van de flora onzer West-Indische koloniën, met afbeelding van de van Eeden-medaille.

* * *

Ten slotte moeten wij nog melding maken van een artikel „*Schetsen over Suriname*", van de hand van den heer F. J. O u d s c h a n s D e n t z in het nieuwe, geillustreerde weekblad „*Indië*". Het artikel is verlucht met twee zeer mooie kieken: een gezicht op Paramaribo, genomen van den toren van het stadhuis en een „Hollandsch" landschap in Suriname.

Paramaribo, 21 Jan. 1917.

Onjuiste voorstellingen omtrent Suriname.

Van onzen vertegenwoordiger in Suriname.

Het is — jammer genoeg, dat het zoo is — niet te ontkennen, dat nog altijd de West-Indische koloniën, en speciaal Suriname, niet de belangstelling in het Moederland vinden, die ze verdienen. Men weet van Suriname zoo bedroefd weinig, men heeft over het algemeen deze voorstelling, dat het een wildernis is met apen en slangen en boschnegers, waardoor enkele kustriviertjes hun weg naar den Oceaan zoeken, een land van gele koorts en malaria en als men dan nog weet, dat de hoofdstad Paramaribo heet, is men klaar. Dat is jammer in vele opzichten en in de eerste plaats voor de kolonie zelf, die werkelijk meer belangstelling verdient en die nog wel eens, als de loop der wereldgebeurtenissen dat meebrengt, het voornaamste koloniale bezit van ons land zou kunnen worden. Suriname beter in Nederland bekend te maken door het bevorderen van de studie van dit rijke land met zijn heerlijk klimaat, zijn bewonderenswaardigen plantengroei, zijn belangwekkende dierenwereld en — wat voor den proza-mensch misschien nog van meer belang is, zijn zeer waarschijnlijk aanwezige, maar voor een groot deel nog geheel onbekende waardevolle voortbrengselen — is dan ook een werk, dat zoowel het Moederland als de Kolonie ten goede moet komen.

Bevorderen van juiste kennis en wat nog lastiger werk is, uitroeien van valsche voorstellingen, onafgebroken tegen de laatste strijden, zoodra ze hier of daar opduiken. Dit hopen we in dit artikeltje te doen met betrekking tot het onderwijs.

In het meest gelezen en ook in het Moederland niet onbekende hoofdblad van Curaçao *De Amigoe*, trof ons dezer dagen in een artikeltje onder het opschrift „Suriname en Curaçao" omtrent het onderwijs de zoo ter loops gedane mededeeling, dat het onderwijs in beide koloniën wel zoo ongeveer gelijkwaardig zal zijn. Blijkens debatten een paar jaar geleden in de Tweede Kamer gevoerd, is dit een nog al ver verbreid denkbeeld; door enkele leden werd het onderwijs in beide koloniën als gelijkwaardig — dit woord hier op te vatten als minderwaardig — voorgesteld. Dit nu is een voorstelling, die geheel met de werkelijkheid in strijd is; een feit is het, dat men hier met ernst er naar streeft, het onderwijs op Hollandsch peil te houden, iets dat van zeer veel belang is, omdat vele leerlingen van Surinaamsche scholen naar het moederland gaan, om daar hunne opleiding te doen voltooien. Een ambtelijk onderzoek, eenige maanden geleden ingesteld naar de vorderingen dier jongens en meisjes, loopende over tientallen van leerlingen op de meest verschillende scholen in het moederland toonde aan, dat zij in geenerlei opzicht bij hunne medeleerlingen achterstonden. Ten opzichte van Curaçaosche leerlingen — die trouwens slechts bij hooge uitzondering naar het moederland gaan — is zulk een uitgebreid onderzoek, voor zoover ons bekend is, nooit ingesteld. Wel werd herhaaldelijk bij enkelingen geconstateerd, dat zij, vooral door hun gebrekkige kennis van het Nederlandsch — in veel lagere klassen geplaatst moesten worden, dan waar zij overeenkomstig hun leeftijd zouden moeten zitten. Het hierboven medegedeelde betreft uitsluitend leerlingen van de openbare scholen voor M.U.L.O., die in beide koloniën den naam van Hendrikschool dragen. Het bijzondere onderwijs laten wij, daar wij er slechts onvoldoende mede bekend zijn, in dit artikeltje geheel onbesproken. Dat nu het onderwijs in Suriname vrijwel op de hoogte van dat in het moederland staat, het Curaçaosche daarentegen er verre beneden, is aan verschillende oorzaken toe te schrijven, in de allereerste plaats hieraan, dat het meerendeel der ontwikkelde Surinamers er prijs op stelt

hunnen kinderen een Hollandsche opvoeding te geven, wat op Curaçao niet het geval is. Het uitvorschen van de oorzaken daarvan is een te ingewikkeld probleem om de oplossing daarvan in een artikel van bescheiden lengte te ondernemen, een feit echter is het, dat men in Suriname Holland als richtsnoer voor zijn doen en laten neemt, op Curaçao hoofdzakelijk de Zuid-Amerikaansche republieken, waardoor het onderwijs speciaal het M.U.L.O. in Suriname op veel hoogeren trap staat, dan dat op Curaçao.

Immers de beide Hendrikscholen met elkaar vergelijkende, zien wij aan die te Paramaribo werkzaam o.a. zes leeraren met middelbare bevoegdheid voor wiskunde en talen en teekenen, een accountant en een doctor in de scheikunde, terwijl het overgroote deel van het onderwijzend personeel in het bezit is van de hoofdacte en een of meer in het Moederland gehaalde bijacten. Verder moet opgemerkt worden, dat acten, te Paramaribo gehaald, zeer zeker niet achterstaan bij Hollandsche — ja, er wordt wel beweerd, dat de examens hier moeilijker zijn, dan die in het Moederland. Op Curaçao was tot voor twee jaar de leiding van het onderwijs in zijn geheelen omvang in handen van een schoolopziener, gepensionneerd onderwijzer, in het bezit van een hulpacte, zonder meer; had zich tot voor ± tien jaar nog nooit een hoofdacte-bezitter aan de Hendrikschool vertoond, had zelfs het Hoofd der school nog nooit dat diploma bezeten en was de overgroote meerderheid van het onderwijzend personeel in het bezit van Curaçaosche akten. Op deze laatste valt een eigenaardig licht, als men weet, dat menigmaal pas uit het Moederland aangekomenen zich aan examens onderwierpen en slaagden, terwijl het toch meer voor de hand zou gelegen hebben. dat zij het examen eerst in het Moederland afgelegd hadden.

Al is het ook waar, dat in de laatste twee jaar een geringe verbetering waar te nemen is, de bewering, dat het onderwijs in beide koloniën wel gelijkwaardig zal zijn, kan niet krachtig genoeg weersproken worden. In Suriname is het M.U.L.O. goed, zoo zelfs, dat als dit niet op financieele bezwaren afstuitte, een goede H.B.S. opnieuw zou gesticht kunnen worden en wordt met kracht aan verbetering van het volksonderwijs gearbeid; op Curaçao staat — of althans stond voor twee jaar — het M. U. L. O. nog in geenen deele op die hoogte en was aan eene vergelijking met het onderwijs in het Moederland nog in jaren niet te denken.

K.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Inl. Onderwijs. De *Bintang Soerabaja* ontleent uit het *Soer. Hbld.* het bericht, dat op Java een tiental cursussen geopend zullen worden voor *Goeroe Dessa* (dessa- onderwijzer). De volgende plaatsen worden daarvoor genoemd: Serang, Pemalang, Keboemen, Madioen, Koedoes, Toeban, Modjokerto, Djember, Ngandjoek en Malang. Het wordt een tweejarige cursus; elke klas zal twaalf leerlingen tellen, die drie malen in de week les zullen krijgen van Inl. onderwijzers in de eenvoudigste beginselen van het lesgeven. De leerlingen ontvangen een maandelijksche toelage van *f* 8.—. Zij worden aangewezen door den Inspecteur van het Inl. Onderwijs. De leerlingen van de eerste klas zijn toehoorder in een Inl. school, terwijl die der tweede klas zelve, onder leiding van een Inl. onderwijzer, les mogen geven Na afloop van dien tweejarigen cursus, krijgen de leerlingen, zonder examen, een bewijs, dat zij geschikt zijn voor dessa-onderwijzer. In die hoedanigheid zullen zij natuurlijk ook direkt worden geplaatst, want er is een schreeuwend tekort aan dessa-onderwijzers. Over eenige jaren zal natuurlijk pas kunnen worden beslist, of deze cursussen goed werken. Wij hopen het, — alzoo de schrijver — want het gehalte der tegenwoordige dessaonderwijzers is nog lang niet, wat het moet wezen. We krijgen anders zoo langzamerhand een aardig mengelmoesje van Inl. onderwijzers, die allemaal een aparte bezoldiging wenschen, een ieder naar de vermeende waarde van zijn opleiding. Daar krijgt men dan allereerst de leerlingen, die van de „*Hoogere Krijgsschool*'' te Poerworedjo komen, zooals die kweekschool in de wandeling wordt genoemd. Dat zijn dan de hoogstbevoegden. Na de lagere school hebben zij een opleiding genoten van maar even 9 jaar! Volgen: de onderwijzers, die aan een *Inl. Kweekschool* zijn opgeleid. Tegenwoordig duurt die opleiding nog 6 jaar, hoewel het plan bestaat haar tot 5 jaar te verminderen. Spoedig zullen hun intrede in de school doen de leerlingen van de in het vorige jaar geopende *Normaalscholen*, zooals er nu al 5 in Nederl. Indië worden gevonden. Deze leerlingen krijgen hun onderwijs gedurende 4 jaar geheel in de landstaal. Dan heeft men nog onderwijzers, die onder het toezicht der Inspecteurs een particulieren *Goeroe Bantoe-cursus* „drijven'', waarvoor het Gouvernement, alleen bij slagen, een gratificatie toekent van *f* 150.— per geslaagden leerling. Deze cursus moet er minstens een van één jaar zijn, om recht te kunnen doen gelden op de genoemde subsidie. En nu weer de nieuwe *Cursussen voor Goeroe-dessa*, die twee jaar zullen duren. Dan zullen wij het lijstje maar voorloopig sluiten. Het is echter voor uitbreiding vatbaar...... Geen wonder, dat in de Inl. onderwijzersvereeniging, die een 5000 leden telt, niet altijd één gedachte is, dat er verschillende groepen ontstaan, die allen meenen dat ze worden verongelijkt. Dit begint nu al en zal natuurlijk in de toekomst nog veel erger worden. Als wij nagaan, dat er aan den Directeur van O. E. zal worden gevraagd om een toelage voor de Inlandsche onderwijzers, die het diploma klein-ambtenaar bezitten, dan behoeven we niet te vragen, welken kant men uitwil. En dan hebben we nog de Inl. onderwijzers, die de akte Nederlandsch bezitten, en op grond daarvan ook weer een aparte bezoldiging krijgen. Zooals we hier even hebben aangetoond, — zoo vervolgt de schrijver — is eenheid zeer ver te zoeken bij het Inl. onderwijs.

Het groote publiek heeft over het algemeen zeer weinig idee van wat er bij het Inl. onderwijs al zoo te koop is. En dat is toch jammer, want deze zaak moet ieder, die belang in den Inlander stelt, na aan het hart liggen. Misschien was die belangstelling dan wel oorzaak, dat er gevraagd werd, om nu eens een paar groote lijnen te trekken, waarlangs men het Inl. onderwijs zou probeeren te ontwikkelen en liet men af van al dat eeuwige probeeren. Er is al voor heel wat geld „verprobeerd''.

Voor 1917 zijn ook weer gelden uitgetrokken, om eenige nieuwe Hollandsch-Inlandsche scholen te openen. De animo, om hun kinderen naar die scholen te zenden, is bij de Inlanders dan ook vrij groot. Te Semarang werden in 1915 200 kinderen afgewezen wegens plaatsgebrek, en dit jaar maar eventjes 293. Al is die liefde voor de H.-I. School, vooral op groote plaatsen, wel een beetje ongezond, de cijfers zijn wel sprekend. De opening van nieuwe scholen hangt minder af van geld, dan wel van het aantal beschikbare leerkrachten, zoowel Inlandsche als Europeesche. Terecht wordt dan ook in de Inlandsche bladen bij herhaling aangedrongen op uitbreiding van het aantal kweek- en normaalscholen.

De Medan Goeroe Hindia. In dit orgáan van de Inlandsche onderwijzers, dat al over de 5000 abonnees telt, wordt druk besproken het voor- en nadeel van een vervanging der Javaansche letterkarakters door de Latijnsche. Enkele conservatieven houden erg vast aan de Javaansche karakters. Het meer vooruitstrevende gedeelte echter is wel sterk voor de Latijnsche. Vooral de bekende *Dj. Séwojo*, onderwijzer aan de Kweekschool te Djokdja, bepleit met kracht de voordeelen van de vervanging van de Javaansche karakters door de veel praktischer Latijnsche. Waar de boeken in het Javaansche karakter zeer duur zijn, is er alleen al uit dat oogpunt veel te zeggen voor de Latijnsche. Zooveel te gemakkelijker zal het zijn veel goede leetuur op ruimer schaal te verspreiden. De kwestie is nog niet uitgevochten, maar de schr. constateert, dat het gebruik van Javaansche karakters in de laatste jaren al zeer verminderd is, en dat het alleen maar een kwestie van tijd is, om ze geheel te zien verdwijnen.

Atjehsche Hoofdenzonen. Te beginnen met den cursus 1916/1917 is, volgens de *Sinar Sumatra*, de proefneming met de opleiding van Atjehsche hoofdenzonen voor den bestuursdienst aan de kweekschool voor Inl. onderwijzers te Fort de Kock, zooals tot dusver aldaar geschiedde, gestaakt, nu er in Atjeh zelf, na de oprichting van eenige Hollandsch-Inlandsche scholen, genoegzame gelegenheid voor hen is zich te bekwamen voor hun toekomstigen werkkring. Bovendien, de resultaten waren te Fort de Kock niet buitengewoon schitterend, terwijl ook een bezwaar is, dat, sinds een recente wijziging van het reglement op de kweekscholen, kennis van het Nederlandsch als toelatingseisch gesteld is, en de Atjehsche jongelieden, die toen te Fort de Kock waren op de bij de Kweekschool behoorende leerschool, geen onderwijs in die taal genoten. Men heeft echter maatregelen genomen, zoo vernam het blad uit de *Java-Bode*, dat zij, die zich op de kweekschool bevonden, hunne studiën daar kunnen beëindigen. Voor hen, die nog op de leerschool waren, was zulks echter onnoodig en juist met het oog op den eisch van het Nederlandsch ook vrijwel onmogelijk. Voor een verder verblijf te Fort de Kock was voor hen geen reden en besloten werd daarom ze aan het einde van het schooljaar naar Atjeh te doen terugkeeren, om aan de voortreffelijke zorgen van den Gouverneur Swart te worden toevertrouwd. Teneinde geen talenten verloren te doen gaan, werd echter, naar wij vernemen, aan den Kweekschool-directeur te Fort de Kock gevraagd, of hij aanleiding vond om voor een of meer van die leerlingen voorstellen te doen tot het volgen van een bepaalde onderwijsinrichting in verband met in de jongens tot uiting gekomen hoedanigheden. Dit is evenwel, naar het blad nader vernam, niet het geval: de jongens worden door hun Directeur — hetzij dan vanwege hun leeftijd of wegens hun zeer middelmatige vorderingen, — voor voortgezette studie niet geschikt geacht. Zij zullen dus in Atjeh blijven, waar Gouverneur Swart er, naar hij zich uitliet, van maken zal wat er van te maken is.

Een Veroordeeling. Uit Rembang wordt aan de *Sinar Djawa* gemeld, dat de zaak tegen *Aboe Bakar*,

den gewezen president der S. I. te Lasem, den 27en November haar beslag had gekregen; 13 November werd er mee begonnen en 15 November werd ze weer geschorst, wegens ziekte van den *pangoèloe*, 24 November werd ze weer vervolgd om tot den 27 d.a.v. voort te duren. Hij werd veroordeeld tot 2½ jaar gevangenisstraf plus ƒ 100 boete wegens oplichting van inventarisgoederen, behoorende aan de S. I. te Lasem en vertegenwoordigende een waarde van ruim ƒ 660. De kasgelden zijn ook verdwenen. Deze zaak zal evenwel later worden onderzocht. Hij krijgt n.l. nog twee processen, één wegens misbruik van vertrouwen (gaande over bedoelde kasgelden) en één wegens opruiing. Toen de vermoedens rezen tegen het slechte beheer, kreeg Aboe Bakar van den resident de mededeeling, dat hij zich uit Lasem mocht verwijderen en dat hij zich gereed moest houden om weldra te worden verhoord door den djaksa. Hij stoorde er zich echter niet aan, vertrok daarna naar Soerabaja, om (volgens zijn zeggen) den president der C. S. I. te spreken. Van daar uit seinde hij den wedono te Lasem, dat hij van Soerabaja naar Buitenzorg zou gaan om een audiëntie bij den G. G. aan te vragen. Hij werd door de leden als een soort afgod beschouwd: kwaad kon hij niet doen. Van uit dit hooge standpunt nu, was hem ongeveer alles mogelijk en kon hij ook den menschen geld aftroggelen. Vandaar dat hij kon slagen in zijn boos opzet om de vereeniging te bestelen. Ook nog gedurende het proces bleven velen te Lasem hem als afgod beschouwen. Velen hielden bij kris en kras zijn onschuld vol en vormden het plan om hem na zijn vrijspraak (daarvan was men overtuigd) in optocht naar Lasem te voeren. De mijn is echter anders gesprongen. Een groote teleurstelling voor zijne vereerders; gelukkig echter voor de maatschappij, dat dit individu onschadelijk is gemaakt voor een geruimen tijd. Zoo besluit bovengenoemd Inl. blad.

Een standbeeld voor R. A. Kartini.

Siti Soedari, een der weinige Javaansche vrouwen, die geregeld van haar gedachten in de Inlandsche bladen laat blijken, doet thans in de *Pentiaran Warta* een beroep op haar rasgenooten om een comité te vormen voor de oprichting van een standbeeld ter nagedachtenis van Raden Adjeng Kartini.

Als plaats waar het gedenkbeeld het best zou kunnen staan, noemt schrijfster de kust van Japara, een geliefkoosde plek, waar Kartini voor haar huwelijk indertijd met voorliefde placht te vertoeven en die door haar ,,mijn kleine Scheveningen'' werd genoemd.

De redactie van het Maleische blad voegt er als onderschrift aan toe, dat er van Mohammedaansche zijde tegen dit denkbeeld eenige bezwaren worden geopperd, daar men meent met den Mohammedaanschen godsdienst in conflict te komen.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Chineesche Officieren. De *Pewarta Soerabaja* nam het volgende uit het *Soer. Hbl.* over: Zooals bekend is, wil de Regeering verandering brengen in de wijze waarop de Chineezen worden bestuurd. Reeds heel wat pennen zijn over deze kwestie in beweging gekomen. Er zijn verschillende partijen: Een zekere ,,*Organda*'' bekijkt de zaken in de ,,*Sin Po*'' heel nuchter, en, zooals hij zelf zegt, van het standpunt van den middenstand-Chinees. Wie worden er benoemd tot Chineesch officier? zoo vraagt hij. En dan moet het antwoord luiden: Alleen rijke Chineezen, zonder uitzondering. Dat zijn dan heel vaak menschen, die van hun werk niet veel begrijpen, maar het alleen doen om den titel van luitenant of kapitein te kunnen voeren. Verder denken zij in hoofdzaak slechts aan hun geld. Het baantje blijft heel lang in de familie, gaat over van vader op zoon, totdat......... de familie arm wordt. Dan kiest men een ander, die natuurlijk weer rijk moet zijn. Men doet het louter om de eer van het baantje en volgens den schrijver is het meer dan tijd, met die gekheid maar eens op te houden. Sommigen willen den tegenwoordigen toestand wel bestendigd zien, mits zij echter zelve hun officieren mogen kiezen. Maar ook daarvan wil de schrijver niets weten, omdat hij wel voorziet, dat een rijke Chinees, die het baantje begeert, zoodanig zal werken met blanke rijksdaalders, tot hij gekozen is en dan heeft men nog geen waarborgen, dat er iemand gekozen is, die rechtvaardig zal zijn. Op een groot aantal armen vindt men in de maatschappij een klein aantal rijken en die weinige rijken zullen dàn door hun geld toch kunnen doen, wat ze willen, omdat een arm mensch nu eenmaal erg gevoelig is voor geld. Neen, kiezen zal een bron van ongerechtigheden worden. Een knap en eerlijk man legt het volgens den schrijver af tegen iemand, die over de noodige contanten beschikt. De schrijver constateert, dat er Chineezen zijn, die liever niet zouden zien, dat de tegenwoordige Chineesche officieren worden vervangen door gesalarieerde ambtenaren, omdat zij bang zijn, dat ze dan willekeurig zullen worden bestuurd. Hij vindt dat motief bespottelijk, en vraagt zeer terecht, of de ambtenaren B.B., die toch ook gesalarieerde menschen zijn, niet door de bevolking, die ze besturen gekozen, ook maar naar willekeur mogen handelen. Schr. heeft meer vertrouwen in de rechtvaardigheid van het gouvernement, dat zeker niet zal nalaten, ambtenaren, die buiten hun boekje gaan, ter verantwoording te roepen, en zoo noodig te straffen.

De Chineezen van Semarang hebben een request aan den G. G. gezonden, waarin ze vragen, den tegenwoordigen toestand maar te bestendigen, en in dat request doen zij het voorkomen, dat ze namens *alle* Chineezen zoo spreken. Schr. constateert met klem, dat deze voorstelling *onjuist* is. De meeste armeren zijn voor afschaffing van den tegenwoordigen toestand, maar hebben op een vergadering geen moed, om hun meening te uiten, omdat zij heel dikwijls afhankelijk zijn van de rijken, die om te begrijpen redenen liever den tegenwoordigen toestand zagen behouden. Dat het vertrouwen in de officieren niet zoo heel groot is, bewijst hij door te zeggen, dat de Chineezen in hun kongsies zelden een officier in het bestuur kiezen. Hij valt verder den heer Kühr aan (hoofdredacteur van de *Pertimbangan*), die adviseerde, juist om den vooruitgang te bevorderen, den ouden toestand van eigen hoofden te bewaren. Schr. vindt, dat de heer Kühr als oud controleur toch beter moest weten, en acht daarentegen het tegenwoordige systeem een rem voor de ontwikkeling der Chineezen. Ook wanneer de Chineezen hun eigen hoofden mogen kiezen, omdat daar de zaak niets door veranderen zal. Hij hoopt zeer, dat de Regeering er toe zal overgaan, de officieren af te schaffen en te vervangen door gesalarieerde ambtenaren. *(Perniagan).*

De Inl. Pers misbruikt. Van den heer Kühr voornoemd wordt verder verteld, dat hij eerder redacteur van de *Sin Po* was en toen de Pertimbangan oprichtte, eerst een weekblad, dat een paar maanden later geconverteerd werd in een dagblad. En zooals in de *Sin Po* onder de redactie Kür plaats was voor alle mogelijke toegespitste geestelijke spijs, vooral voor aanvallen en verdachtmakingen, zoo werd de ,,*Pertimbangan*'' het orgaan, waarin andere grieven konden worden gelucht, of m.a.w. waarin met een niets ontziende brutaliteit gespeculeerd werd op de schandaalzucht van het Inlandsche en Chineesche publiek. De staaltjes van dezen jacht op schandaal, in het proces Minami geleverd, spreken voor zich zelve, en vormen een waardigen tegenhanger van hetgeen de mannen van ,,*Insulinde*'' met Tjipto aan het hoofd, hun lezers in hun orgaan ,,*De Voorpost*'' plegen voor te zetten. Toen Minami het artikel schreef, waarvoor hij nu veroordeeld is, was de hoofdredacteur Razoux Kühr ,,toevallig'' afwezig; en dus kon hij ,,toevallig'' niet mede op het zondaarsbankje worden gezet. Een toeval, dat ook de rechtbank erg ,,toevallig'' voorkwam en wel een beetje betreurd werd. En nu komt er een nieuw toeval een rol spelen in het leven van den heer Razoux Kühr, n.l. dat hij te Semarang verzeild is geraakt en daar aangeland in het kamp der heeren, wier actie in de rechtszaal openlijk gebrandmerkt is als revolutionnair en gevaarlijk; en dat hij nu daar een dagblad zal uitgeven, samen met Tjipto. Want Tjipto die, toen een tweede interneering dreigde, zich ,,wegens ziekte uit het openbare leven terugtrok'', is blijkbaar weer hersteld, opnieuw geschikt voor den schoonen arbeid der verheffing zijner bruine broeders tot den heilstaat der zelfstandigheid. Het is een aardig spannetje Razoux Kühr en Tjipto Mangoenkoesoemo. De eerste hoofdredacteur, de tweede redacteur. Het nieuwe blad zal niet ,,*De Aziaat*'' heeten, maar ,,*De Indiër*'', welke naam doet denken aan de dagen van Douwes Dekker. Het zal ,,de partij'' tot nieuw leven moeten wekken, de dagen van glorie terug moeten roepen, strijd-orgaan moeten worden.

Verder wordt in herinnering gebracht, dat de heer Kühr vroeger als Controleur B. B. in West-Borneo diende, daar een zaakje op touw zette met in- en verkoop van dollars en deswege voor den Raad van Justitie getrokken werd. De Raad sprak hem toentertijd vrij wegens gebrek aan bewijs, maar in 's lands dienst lustte men hem niet langer. Een beteren confrere kan men Tjipto, een beteren hoofdredacteur ,,*De Indiër*'', een beteren leider ,,*Insulinde*'' en den anderen kameraden toch moeilijk toewenschen!

* * *

In meergenoemd blad *(Perniagan)* schrijft de hoofdredacteur, zelf een Europeaan, dat van Mohamed gezegd wordt, dat hij de menschen op een dwaalweg heeft gebracht en dat Jezus daarentegen steeds goed gehandeld heeft. Wie kan dit bewijzen? vraagt hij. Welk voorbeeld geven de blanken aan de gekleurde rassen in Indië? Hoe kan men hen niet dronken in de goot zien liggen? Wie maken niet van het vloeken een spel? Worden niet in Europa mislukte jongelieden tegen hooge prijzen voor het Indische leger aangeworven? De meesten halen de schatten uit Indië en brengen die naar Holland! Behoorlijk onderwijs wordt den Inlander niet gegeven, omdat men bang is, dat hij dan knapper dan de Hollander zal worden. Ook is men bevreesd, dat die Hollandsche boeren, die niet lezen of schrijven kunnen, in Indië niet den ,,toean besar'' (grooten mijnheer) kunnen uithangen, en zich ook niet de weelde kunnen veroorloven om stom dronken in de goot te rollen. Er moet een einde aan dezen toestand komen. Er moeten rechtschapen menschen in Indië

komen in de plaats van die stommerikken! Jaagt ze weg, die bloedzuigers en betracht de rechtvaardigheid jegens de handelaren (Chineezen) opdat ook dezen het kiesrecht erlangen.

Van Vreemde Koloniën.

Vertegenwoordigers der Britsche kroonkoloniën aan 't woord.

Wat in de Oorlogscommissie, waartoe vertegenwoordigers van de kroonkoloniën opgeroepen (en zeker juist te goeder tijd opgeroepen) zijn, verhandeld is en wordt, blijft vrijwel geheim, maar daarom behoeft het publiek nog niet verstoken te blijven van hetgeen die vertegenwoordigers op 't hart hebben. Edinburg heeft den weg tot hun hart gevonden, door hun 't eereburgerschap der stad aan te bieden. Bij de daarmede gepaard gaande ceremoniën hebben o. a. Borden, die Canada vertegenwoordigt, generaal Smuts uit Z.-Afrika en de maharadja van Bikanir, een van Indië's vertegenwoordigers, een rede gehouden, die Reuter belangrijk genoeg vond om telegrafisch over te seinen.

Borden wees op de treffende bewijzen van de trouwe gezindheid van Indië, op de aanhankelijkheid nu door Z.-Afrika getoond, dat kort geleden nog tegen Engeland streed. Hij beschouwt dit als een pleit voor den breeden grondslag van vrijheid en recht, waarop de staatkunde van 't Br. rijk berust. De deelname van N.-Amerika aan den oorlog, nadat 't uiterste geduld uitgeput is, teekent Wilson als de verdediger van de beweegredenen, die de democratiën in 't Br. rijk er toebrachten de wapens op te nemen tegen Duitschlands militaire autocratie. Na over den verderfelijken Duitschen geest uitgewijd te hebben, wees hij op de gemeenschappelijke krachtsontplooiing van Brittannië, Indië en de zelfbesturende overzeesche gebieden, wier doorwerking voor 't tegenwoordige de allesoverheerschende eisch is. Na 't sluiten van den vrede hoopt hij, dat zorgvuldiger dan vóórdien 't geval was, allen 't oog gevestigd zullen houden op de uitgebreide en uiteenloopende hulpbronnen van 't rijk en 't daarin gelegen voortbrengingsvermogen.

De maharadja sprak in denzelfden geest, maar hij voegde er een mededeeling betreffende de rijksoorlogsconferentie aan toe, die niet zonder beteekenis is, indien men er meer waarde dan aan een gelegenheidsspeech mag hechten. Hij maakte met waardeering gewag van 't geduld, waarmede de eerste minister van Engeland en de vertegenwoordigers van de overzeesche gewesten de vraagstukken van 't rijk behandelen. Hij was overtuigd, dat de conferentie besluiten zou nemen, waardoor de banden tusschen de deelen van 't rijk nog sterker zullen worden dan ze in de laatste 3 jaren zijn gebleken te zijn.

Smuts trachtte duidelijk te maken, dat de veranderde politiek van Z.-Afrika eigenlijk konsekwent volgen van eenzelfde lijn is. Vijftien jaren geleden streed hij tegen 't Br. rijk, hij is niet van richting veranderd, want de zaak waarvoor hij vocht was toen en is nu: vrijheid en recht. 't Eng. volk denkt ruim genoeg om te kunnen aanhooren, dat 't 15 à 18 jaren geleden ongelijk had. 't Heeft nadien echter wijs gedaan door aan Z. A. de vrijheid te hergeven, onder de Britsche vlag, waardoor de grondslagen zijn gelegd voor een grooten staat.

De hartelijke deelneming van de Boeren aan den strijd van Engeland, heeft dit bewerkt, door zijn terugkeer tot zijn oud ideaal van vrijheid, 't welk 't leidend beginsel is in de Britsche geschiedenis.

Verder o. m. komend op de boodschap van Wilson aan 't Congres, die een plaats verdient naast die van Washington en Lincoln, zeide de generaal, dat één zin hem bovenal getroffen had, n.l.: „de wereld moet veilig worden gemaakt voor de democratie". En ook, na den oorlog zullen wij de reusachtige vraagstukken van socialen en economischen herbouw moeten oplossen en onze pogingen kunnen zelfs Duitschland uit 't moeras helpen.

't In logisch verband brengen van tegenstrijdige opvattingen in deze rede, illustreert weer wat prof. dr. H. D. J. Bodenstein dezer dagen in de „N. R. Crt." over Jan Smuts scheef; hij noemde hem de Sphinx van Z.-Afrika en zeide o. a.: „Er is een tijd geweest, dat hij voor de Engelschen in Z.A. de meest gehate man was; vandaag verkondigen zij zijn lof van de daken. Thans is hij ongetwijfeld bij de Boeren de meest gehate man en wie weet, of niet over eenigen tijd de rollen weer zullen zijn omgekeerd".

De Fransche vertegenwoordiging in den vreemde.

Een interessant artikel van M. Rondet—Saint in „La Dépêche Coloniale", van 16 en 20 Maart, over: „Notre représentation à l'étranger", wij ontleenen er 't een en ander aan. Hij spreekt niet over de diplomatieke vertegenwoordiging, voor zoover die zich op 't terrein der staatkunde beweegt, maar ontleedt de instelling en de rol, die zoowel 't diplomatieke als 't consulaire corps vervult ten opzichte van de algemeene economie.

In de eerste plaats brengt hij een eeregroet aan de uitstekende elementen, die in 't korps hun mooie roeping op voorbeeldige wijze vervullen. Maar de ernstige klachten, die in groot aantal zijn uitgebracht, wijzen erop, dat geenszins alle beroemden op de hoogte van hun taak zijn; een schoonmaak is noodig, zonder aanzien der personen.

't Eerste en ergste gebrek van de consulaire organisatie is dat alle consuls, ook de besten, alles zijn, behalve datgeen, wat ze moesten wezen: de officieele agenten van de buitenlandsche economische actie. 't Overige moet slechts in de tweede plaats aan de beurt komen, om de eenvoudige reden, dat in alle, of bijna alle posten, de kanselier, man van ondervinding en routine, de loopende zaken afdoet. Zooals de consuls nu hun taak opvatten zou men zonder groote overdrijving bij het meerendeel hunner 't werk aan den kanselier kunnen overlaten, zonder dat de afdoening er minder om zou gaan. Wanneer de vraagstukken van meer persoonlijken aard of die, waarbij de nationaliteit betrokken zijn, aan de legatie worden overgelaten, behoort de bemoeienis van de consulaten eigenlijk thuis onder 't ministerie van handel.

De handelsbelangen moeten de consulaatplaatsen aanwijzen. Zoo moet een punt, waar groote zeevaartlijnen elkaar kruisen als Colombo, niet langer zonder Fr. consul blijven, terwijl 't begin van het rapport van den consul in Klein Azië luidt: „Mijn ressort omvat noch Fr. belangen, noch Fr. onderdanen......"

Waar maar weinig Fr. wonen of weinig zaken voorkomen, moeten de dure consulaten vervangen worden door de voordeelige consulaire agentschappen, die streng 't karakter behooren te krijgen van economischen inlichtingsdienst.

Sch. noemt dit diepingrijpende, zelfs revolutionnaire voorstellen en hij werkt dit nu nader uit.

Om de consulaire organisatie grondig te hervormen, moeten de bevoegde machten in samenwerking met de belanghebbende lichamen op gebied van handel, nijverheid en financiën een diepgaande studie in practischen vorm omzetten. Daarbij is als eerste punt aan de recruteering van 't personeel aandacht te geven, dat uit economische agenten en niet uit diplomaten moet bestaan.

Zijn taak is 't onverpoosd bewaken van de mededingers der Fr., hun voortbrenging, artikelen, prijzen, verder de verlangens en de smaak der cliëntèle, e. d. m., om daarnaar de verzendingen uit Fr. te doen regelen. Niet minder voordeel kan getrokken worden door aan Fr. en de koloniën bekend te maken wat voor hun markten uit 't vreemde land te verkrijgen is. Gegevens zijn te verstrekken als handleiding voor 't uit te zenden personeel, de waarde van 't geld enz.

Mocht men hier de opmerking maken, dat de consuls tegenwoordig in de omschreven behoeften voorzien door hunne handelsrapporten, dan veroorlooft Rondet-Saint daar zijn ondervinding als conseiller du commerce extérieur gedurende 3 lustres tegenover te stellen. Hij heeft al die rapporten moeten lezen. Zij bevatten dikwijls waardevolle gegevens, maar 't bij de samenstelling gevolgde stelsel gaat 't verschaffen van 't meest noodige tegen.

Zij worden jaarlijks opgesteld. De redactie is geheel aan den opsteller overgelaten, maar te velen onder de consuls verharden in 't niet willen doen van hetgeen zij beschouwen als een nutteloos corvee. Hiervoor zal dus een plicht moeten worden opgelegd. De ondervinding heeft geleerd, dat regeling en eenvormigheid noodzakelijk zijn. De afwezigheid van methode schaadt 't bereikt resultaat op bedenkelijke wijze.

In de rapporten zal een jaaroverzicht moeten worden opgenomen van de volksbeweging van de Fr. kolonie, waaruit de toe- en afname en den momenteelen stand blijkt. Tegenwoordig zijn hierover veelal geen gegevens beschikbaar en toch kunnen zij van beteekenis zijn. Als voorbeeld wordt Chili aangehaald, waar ongeveer 18.000 Fr. zich hebben gevestigd; hoe weinigen zelfs onder hen, die er belang bij kunnen hebben, zijn met dit feit bekend.

De materieele inrichting der consulaten moet ook een hervorming ondergaan. In elke standplaats moet een eenvoudig kantoor in 't centrum van de handelsbeweging gekozen worden. Het moet buiten de woning van den consul gelegen zijn, om niet in tal van verhuizingen betrokken te worden.

Naast deze eischen van reorganisatie moet die geplaatst worden, waardoor de positie op zich zelf ook verbetert. De inkomsten aan een post verbonden moeten in overeenstemming zijn met de uitgaven, waartegenover de titularis komt te staan. Voor geheel de wereld moet een gelijk traktement voor elken rang tot grondslag gelden, verder omgezet naar de levenseischen van de standplaats of den levensstandaard in 't vreemde land. Zoo kan bijv. de Fr. franc tot maatstaf nemende 0.90 fr. voor België, Spanje en Italië; 1.50 fr. voor Engeland; 2.50 fr. voor 't verre Oosten en Zuid-Amerika, met uitzondering van Brazilië, waarvoor 5 à 8 fr. geldt, en 5 fr. voor de Vereen. Staten berekend worden. Nergens moet de Fr. vertegenwoordiger klein staan tegenover zijn vreemde collega's, daarentegen is de consul niet meer denkbaar zoo met schulden gezegend, dat hij zich niet meer op straat durft te vertoonen, of de nationale feestdagen vergetend uit noodige zuinigheid. Er zijn nuttelooze posten, die opgeheven behooren te worden, om de nuttige behoorlijk te kunnen betalen. De hooge posten moeten te beurt vallen aan hen, die er door ware verdiensten voor in aanmerking komen.

Voor de vertegenwoordigers moeten voortaan twee voorwaarden gelden. De eerste is, dat zij de taal kennen van hun standplaats of een taal, die daar gangbaar is, zooals 't Engelsch in 't Verre Oosten. Zij moeten wonen waar hun post is. Een tweede voorwaarde is, dat de benoeming voor een vastgestelden termijn geschiedt, die verlengbaar is op verzoek van den betrokkene; hij zou op 3 of 5 jaren te stellen zijn. Dat is voor Franschen iets nieuws, maar 't is voor andere landen door praktijk of voorschrift algemeen aangenomen. Het euvel der Fr. wisselvalligheid speelt ook parten in het koloniaal bestuur. Een gouverneur bijv. van 't Britsche eiland Mauritius zag in 5 jaren 6 Fr. gouverneurs elkander in zijn buur-eiland Renion opvolgen. In Peru traden in 5 jaren 5 Fr. hoofden van de legatie op, terwijl eenzelfde Engelsche vertegenwoordiger daar bleef.

't Moet mogelijk zijn op een standplaats bevordering te maken, om bij elke promotie en algemeene opschuiving met overplaatsingen te voorkomen van de rustelooze météoren, die van noord naar zuid, van China naar Amerika, van Ierland naar Cuba zweven.

Er ligt een groot gevaar in 't gemis aan leiding, toezicht en contrôle. De gezanten doen in deze niet wat noodig is. Inspectiën van betrouwbaar, kundig personeel, dat niet alleen boeken naziet, maar nagaat, wat ter plaatse te doen is en wat inderdaad gedaan wordt, zijn door de ondervinding onmisbaar gebleken.

De consul is thans iemand zonder feitelijke verantwoordelijkheid, hij moet juist tot volle verantwoordelijkheid worden gebracht.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Koloniaal Tijdschrift.

In de April-afl. worden de volgende onderwerpen uitvoerig behandeld: Politierol en landgerecht (op Java en Madura), door C. F. de Ruyter de Wildt. (Voordracht gehouden voor de Ned. Ind. Bestuurs-academie op 11 Jan. 1917). — De Minahassers in de Indische beweging, door F. Laoh en G. S. S. J. Ratu Langie. — Politiek beleid ten aanzien der Buitenbezittingen, door S. Gobée (slot). — De taak der kleine staten, door R. A. Kern. — De Indische begrooting (vervolg), door Ch. P. J. Blok.

Verder van den heer H. T. D(amsté) een 2-tal korte stukjes, getiteld: De controleur-waschman en Nog eens: Oidipus-legende en Sphynx-raadsel. Overigens de gewone rubrieken: Verscheidenheden, door H. D. — Kroniek, door Tertius. — Persoverzicht, door A. H. J. G. Walbeehm. — Vreemde koloniën, door H. D. — Bibliographie, door C. v. d. V.

Ontwikkeling en hervormingen in Oost-Azië.

Bij W. L. en J. Brusse's Uitgevers-Mij. te Rotterdam verscheen een nieuw geschrift van den heer J. B. van Heutsz Jr., getiteld: Politieke ontwikkeling en hervormingen in Oost-Azië en de positie van Indisch-Nederland in toekomstige conflicten (met 5 kaarten en een register).

Schrijver geeft hierin een historisch overzicht van de bekende ,,Far Eastern Questions'', waarvoor z.i. in Nederland veel te weinig belangstelling bestaat, de diepere beteekenis althans niet wordt begrepen. Het laatste gedeelte van het werk is gewijd hoofdzakelijk aan de verdediging van Ned.-Indië, voorafgegaan door eenige minder vriendelijke en sterk gekruide opmerkingen over de door Nederland gevoerde koloniale politiek.

Indisch Militair Tijdschrift.

Inhoud van de Dec.-afl.: De G. O. B. A. en de batterij, door J. Groenhof. — De veldversterkingskunst in het Ned.-Ind. leger, door B. en V. K. — De zeeslag bij Jutland op 31 Mei 1916 (met schetsen), door P. — Onze vesting-artillerie aan de Tji Somang, door J. Dormaar. — Overzicht van de militaire actie in Djambi en Palembang (vervolg), door A. J. C. Jonquière. — Militie bij de bereden Artillerie, door C. K. — Het uitvoerverbod van vuurwapens, door Mr. P. A. F. Blom. — Wenken, vragen en antwoorden op gebied van militair strafrecht, door Mr. J. Meihuizen. — Naar welke beginselen behooren de bepakking en de verpleging van het bij de T.T. der Infanterie behoorende personeel te worden geregeld? door F. Treffers. — Enz.

,,Indië''. Geïllustreerd Weekblad.

Onder redactie van Dr. H. M. Zijlstra, Prof. dr. A. W. Nieuwenhuis, Prof. D. G. Stibbe en M. Joustra, is dezer dagen het eerste Nr. van ,,Indië, geillustreerd Weekblad voor Nederland en Koloniën'' verschenen.

Het bevat de portretten van H. M. de Koningin Wilhelmina, van Z. E. den Minister van Koloniën, Mr Th. B. Pleyte, van Z. E. den Gouv.-Gen. Graaf van Limburg Stirum en diens echtgenoote en van den nieuw benoemden Secretaris-Generaal van het Dep. van Kol. Dr. E. Moresco. — Verder — behalve een redactioneel woord ter inleiding — een opstel van M. Joustra over het Minangkabausche huis en zijn bewoners; van Fr. Oudschans Dentz over Suriname; een schets van Mevr. M. C. Kooy-van Zeggelen, getiteld: Oud-Atchin, terwijl E. Roodhuyzen de vraag stelt: Is Deli een geschikt land voor onze jongelui?

Locale Belangen.

Afl. 12 van den 4en jaargang wijdt enkele waardeerende woorden aan den heer B. J. Swart, benoemd lid van den Raad van Indië. — Verder bevat deze afl. o.a. een artikel, dat in Afl. 13 wordt voortgezet en in 14 beëindigd, van W., over de hygiënische verzorging der hoofdplaatsen.

De Macedoniër.

In het April Nr. vervolgt Ds. D. Bakker zijn beschouwing over den ,,Godsdienst van het Hemelsche Rijk''. — Ds. D. K. Wielenga behandelt wederom een stukje geschiedenis van het eiland Soemba. — In de rubriek van Ds. H. Dijkstra ,,Uit mijn camera'' o.m. mededeelingen over den heer S. Tumbalaka, een Minahassaër, die, na eene opleiding in Nederland, benoemd is tot hulpprediker, welke betrekking tot nu toe alleen door Europeanen werd vervuld.

Koloniale Studiën.

In de jongste afl. van het Koloniaal Tijdschrift bespreekt H. D. het nieuwe tijdschrift ,,Koloniale Studiën'' en maakt daarbij ook melding van de ,,zoo juist ontvangen December-afl.'' (dat is dus de 2e afl.) met den navolgenden inhoud: De cultuurbanken gedurende de laatste jaren, door Emil Helfferich. — Distributie van zilveren munt, door J. Gerritsen. — Aanpassend middelbaar onderwijs in Ned.-Indië, door I. Z. van Dijck. — Bespreking van het verslag der commissie van advies inzake aanpassend middelbaar onderwijs in Ned.-Indië, door D. J. A. Westerveld. — Verder een rubriek ,,Kroniek'' en ,,Boekbespreking.''

Suriname's heden en toekomst.

In het April-Nr. van ,,Stemmen des Tijds'' schrijft Mr. Dr. C. F. Schoch, hoofdredacteur der Surinaamsche Bank, over Suriname's heden en toekomst. De heer S. heeft nog vertrouwen in de toekomst dier kolonie; hij doet uitkomen dat Suriname altijd is geweest een landbouwkolonie; als zoodanig heeft het in den loop der eeuwen schatten naar Nederland doen stroomen; die tijd kan terug keeren; het ontbreekt de kolonie slechts aan de gelegenheid om haar rijkdom rentegevend te maken. Schr. bespreekt achtereenvolgens de opbrengst der groote cultures en de kansen die zij voor de toekomst bieden.

Publicaties Ned. Ind. Landbouw Syndicaat.

Afl. 1 van jaarg. 1917 bevat, behalve de Notulen der vergadering van de Malangsche Landbouw Vereeniging op 25 Nov. j.l., mededeelingen over een prijsvraag (groot ƒ 3000.—) voor een Robusta-koffie-pulper. Voorts een korte beschouwing naar aanleiding van de Robusta-enquête, door H. van Kleeff; zoomede een artikel van F. W. Snepvangers omtrent een onderzoek naar de behoefte aan timmerhout en brandhout op de erfpachtsperceelen in de afdeeling Malang.

Vereeniging ,,Koloniaal Instituut'', Amsterdam.

Dezer dagen is het zesde jaarverslag dezer instelling verschenen. Een zeer belangrijke publicatie, welke een volledig beeld geeft van de veelomvattende taak, die de Vereeniging ,,Koloniaal Instituut'' zich ten doel stelt, voor zoover zij in 1916 tot uitvoering kwam. Uit het overzicht der geldmiddelen blijkt, dat de vereeniging zich mag blijven verheugen in den voor een krachtige ontwikkeling, zoo noodigen financieelen steun van particulieren. Zoo werden o.a. in 1916 ontvangen 1 bijdrage van ƒ 100.000 en 2 bijdragen van ƒ 25.000.

Indisch Genootschap.

Verschenen is het slot der voordrachten van den heer M. van Geuns over de ontwikkeling van het universitaire onderwijs in Oost- en Zuid-Azië. Dit gedeelte bevat de regeling van het onderwijs in Britsch-Indië en de op de voordrachten gevolgde, zeer interessante debatten.

Nederlandsch-Indië Oud en Nieuw.

Van dit maandschrift is thans de 12e afl. uitgekomen, waarmede de 1e jaargang (1916-1917) voltooid is. Redactie en uitgevers verdienen grooten lof voor de keurige uitvoering van dit periodiek; de tekst is in hooge mate interessant; de illustreering in één woord schitterend!

In de nu verschenen afl. vindt men behandeld: Tjibodas. Bij het honderdjarig bestaan van 's Lands Plantentuin te Buitenzorg 1817—18 Mei 1917, door A. H. Blaauw. — Ornament van Indisch koperwerk (vervolg), door Mr. J. G. Huyser. — Een oud-Javaansch djimat-wapen, door H. — Het vervaardigen van krissen (vervolg). — Jan Dinger (geb. 16 Aug. 1853—gest. 2 Febr. 1917), door Th. G. G. Valette (met portret). — De pisang, door A. H. Blaauw. — De Indische bouwkunst en kunstnijverheid, door Th. B. van Lelyveld.

Tijdschrift voor Nijverheid en Landb. in Ned.-Indië.

Uit den inhoud der Jan. afl.: Een slotwoord inzake de Javasche Bank. — De nieuwe organisatie der chemische industrie in Duitschland. — Riet- en suikerproductie per bruto bahoe in oogstjaar 1916, behaald op de suikerondernemingen op Java. — Volksriet. — Nieuwe koffiesoorten.

Tijdschrift voor het Binnenlandsch Bestuur.

Inhoud van afl. 6, deel 51 (Dec. 1916): Gewestelijk pasarbeheer, door J. E. Jasper. — Het recht der politie, door I. H. Misset. — De invoering van belastingen op Sumatra's Westkust, door W. J. Kroon (vervolg). — Noord-Benkoelen, naar een reisverslag van L. C. Westenenk. — Nog eens de rijstproductie ter Sumatra's Westkust, door M. B. Smit, met Naschrift der redactie. — De rijstcultuur in Simeloengoen, door R. — Uit Zuid-Nieuw Guinea.

Indisch Tijdschrift van het Recht.

Behalve de rubriek ,,Jurisprudentie'' bevat No. 4-6 van deel 107 van het Indisch Tijdschrift van het Recht een uitvoerige verhandeling van Mr. P. A. F. Blom, getiteld: ,,Indische wetgeving'', waarin schr. in bijzonderheden nagaat welke moeielijkheden de Indische wetgever te overwinnen heeft, alvorens hij zijn ontwerpen in het Staatsblad ter afkondiging en invoering ziet aangeland.

Onderzoekingen radiotelegrafie in Ned.-Indië.

In 3 deelen verscheen een officieele publicatie (uitgever of drukker worden niet vermeld) over ,,Onderzoekingen op het gebied der radiotelegrafie in Nederlandsch-Indië''. Deel I heeft tot ondertitel: Verslag der jaarproeven; deel II: Verslag der technisch-wetenschappelijke onderzoekingen; terwijl deel III de daarbij behoorende afbeeldingen bevat.

Dr. van Gorkom's Indische cultures.

Van den nieuwen druk van Dr. K. W. van Gorkom's Oost-Indische cultures, opnieuw uitgegeven door Dr. H. C. Prinsen Geerligs, zijn wederom twee afleveringen (de 5e en 6e) verschenen.

Dr. A. van Bijlert besluit zijn beschouwingen over bemesting, terwijl Prof. Dr. F. A. F. C. Went het hoofdstuk aanvangt over groei, ademhaling en voeding van de planten.

Woningen van Suikerondernemingen.

Bij de firma J. H. de Bussy is verschenen: Projecten van woningen voor suikerondernemingen, door J. F. A. C. van Moll en C. H. Lugten. Een deskundige bespreking dezer publicatie is opgenomen in de Indische Mercuur van 13 April j.l.

Giftslangen van Ned. Oost-Indië.

Bij E. J. Brill te Leiden verscheen een geïllustreerd geschrift over de voornaamste giftslangen van Nederl. Oost-Indië, door P. A. Ouwens, met eene verhandeling over de verschijnselen en over de behandeling van giftigen slangenbeet, door Dr. G. W. Kiewiet de Jonge.

Schrijver, conservator van het zoöl. museum van het Dep. v. Landb., Nijverh. en Handel, heeft vele jaren studie gemaakt van de O.-I. slangen (in het bijzonder die van Java) en het is hem opgevallen, hoe weinig deze dieren, zoowel bij Inlanders als bij Europeanen bekend zijn.

De bewering, dat de meeste Inlanders wel degelijk de giftige van de niet-giftige slangen weten te onderscheiden, acht hij absoluut onjuist.

,,Daarom'' — zegt schr. in zijn voorwoord — ,,is het doel, beoogd bij 't publiceeren van dit werkje, om aan geneesheeren, planters, ambtenaren van B. B., in 't kort aan allen, wier plicht het is hulp te verleenen,

ingeval mensch of dier door een slang gebeten is, een boekje in handen te geven, door middel waarvan spoedig giftige van onschadelijke slangen kunnen onderscheiden worden. Ik heb daarom gemeend alleen een beschrijving en slechts weinig biologie van de behandelde slangen te moeten geven. De platen zijn hier de hoofdzaak. Deze zijn, onder mijn toezicht, naar de natuur geteekend door den Mantri-teekenaar Rahden Soedirman, die voor zijn keurig werk alle lof verdient."

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industrieëlen middenstand, Exportblad.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja-Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte ber. voor Landbouw, Nijverheid en Handel; Publicaties v. h. Ned. Ind. Landbouw Syndicaat; Archief v. d. Suiker-Industrie in Nederl.-Indië; Korte Verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van de Afdeeling Amsterdam:

Lezing van den heer W. H. F. Giel, 1e Luit. Infanterie Ind. Leger op *Vrijdag 27 April 1917*, in het *American Hotel* (ingang Marnixstraat) te Amsterdam. *Aanvang 8 uur.*

Onderwerp: *Het binnenland van West-Ceram en zijn bewoners.*

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Uitzending voor den Nederl.-Indischen Staatsdienst.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's lands dienst in Nederl.-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

Ambtenaar bij de rechterlijke macht (Doctoren in de rechtswetenschap) die geslaagd zijn in het examen bedoeld bij art. 141, 2de lid, der Hooger-onderwijswet).

Ambtenaar bij den bureaudienst (Doctoren in de rechtswetenschap).

Leeraar in de anatomie aan de Nederl.-Indische Artsenschool te Soerabaja.

Leeraar in de wiskunde.

Leeraar in de plant- en dierkunde.

Gouvernements-arts bij den burgerlijken geneeskundigen dienst (voor vasten of tijdelijken dienst).

Gouvernements-arts met ervaring omtrent het toezicht op de volksgezondheid in Nederland, voor den burgerlijken geneeskundigen dienst.

Tijdelijk gouvernementsarts bij den dienst der pestbestrijding.

(Vrouwelijke artsen kunnen voorshands niet worden uitgezonden.)

Civiel-ingenieur als leeraar bij het middelbaar technisch onderwijs.

Verpleegster 1ste klasse in de militaire hospitalen.

Veearts bij den burgerlijken veeartsenijkundigen dienst.

Ingenieur voor de gouvernementsgebouwen (Bouwkundig ingenieur).

Bij den waterstaat en 'slands burgerlijke openbare werken:

Civiel-ingenieur; tijdelijk ingenieur voor de bevloeiing van gronden op de Buitenbezittingen (civiel-ingenieur); Jong civiel-ingenieur voor waterleidingzaken; opzichter; tijdelijk bouwkundig opzichter.

Bij den dienst van het mijnwezen:

Ingenieur; opzichter.

Opziener 3de klasse bij den dienst der Ombilinmijnen

Adjunct-landmeter bij het kadaster.

Bij den dienst der Staatsspoorwegen: —

Civiel-ingenieur; werktuigkundig ingenieur; ingenieur voor het signaalwezen.

Opzichterswerkplaats voor den dienst der Staatsspoorwegen: (twee voor de gieterij, één voor de stelplaats, vier voor de draaierij, één voor de smederij, één voor de ketelmakerij, twee voor de instrumentmakerij, drie voor den rijtuigbouw, twee voor de voertuiglichterij en één voor de ververij).

Adspirant-ingenieur bij den dienst van het stoomwezen (jong werktuigkundig ingenieur).

Bij den post-, telegraaf- en telephoondienst:

Adspirant ingenieur; commies.

Onderwijzer der derde klasse bij het openbaar Europeesch lager onderwijs.

Opzichter bij de bevloeiingswerken ten behoeve van den landbouw.

Bij de Gouvernements-marine:

Derde stuurman; leerling-machinist.

Bij het Marine-Etablissement te Soerabaja:

Scheepsteekenaar; scheepmaker; draaier-bankwerker.

Baas-leerlooier bij het gevangeniswezen.

Adspirant-commissaris van politie bij de algemeene politie.

Zij, die voor uitzending tot een deze betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot de 9de afdeeling (Personeele Zaken, burgerlijke dienst) van het Ministerie van Koloniën.

(Nederl. Staatscourant van 2 April 1917 no. 78.)

Verpleegsters bij het krankzinnigenwezen in Nederl.-Indië.

Ter vervulling van de betrekking van verpleegster bij het krankzinnigenwezen in Nederl.-Indië moeten derwaarts worden uitgezonden twee gediplomeerde krankzinnigenverpleegsters, die liefst niet jonger dan 30 en niet ouder dan 35 jaar zijn.

Aan de betrekking is verbonden eene bezoldiging van *f* 60 (zestig gulden) 's maands, met drie driejaarlijksche verhoogingen van *f* 10 (tien gulden) 's maands, tot eene maximumbezoldiging van *f* 90 (negentig gulden) 's maands, benevens vrije huisvesting, voeding en geneeskundige behandeling.

Voor de berekening van wachtgeld, non-activiteitsbezoldiging, verlofsbezoldiging, pensioen en bijdragen aan het Weduwen- en Weezenfonds van burgerlijke ambtenaren, wordt de bezoldiging verhoogd met *f* 75, zijnde het bedrag der aan de gediplomeerde verplegers en verpleegsters toekomende materieele voordeelen.

Ten opzichte van de bepalingen omtrent verlof, pensioen enz. staan de uit te zenden verpleegsters gelijk met de overige burgerlijke landsdienaren.

Twintig jaren Indischen dienst geven aanspraak op pensioen. Rijks en gemeentedienst kunnen voor Indisch pensioen worden geldig gemaakt.

Het pensioen bedraagt dan per jaar driemaal de hoogste maandelijksche bezoldiging, genoten gedurende 24 maanden.

Aan de uitzending naar Indië is verbonden:

a. eene vergoeding ten bedrage van *f* 300 voor uitrusting;

b. eene voorloopige bezoldiging van *f* 60 's maands ingaande met den dag van inscheping naar Nederl.-Indië;

c. overtocht voor landrekening in de tweede klasse

De uit te zenden verpleegsters zijn verplicht de in verband met hare uitzending voor den Indischen dienst aan haar of te haren behoeve van landswege voldane gelden wegens tegemoetkoming in de kosten van uitrusting, overtocht naar Nederl.-Indië, zoomede alle andere aan haar ter zake voormeld middellijk of onmiddellijk van landswege toegelegde gelden (met uitzondering van genoten bezoldiging en hetgeen daarmede is gelijk te stellen), onverwijld in 's lands kas terug te storten, ingeval zij niet binnen den haar aan te wijzen termijn naar Nederl.-Indië vertrekken, de reis derwaarts moedwillig afbreken of om andere redenen dan welbewezen ziels- of lichaamsgebreken, buiten eigen toedoen ontstaan (ter beoordeeling van de Regeering), de werkzaamheden, waarvoor zij worden uitgezonden, niet aanvaarden, dan wel binnen vijf jaren na hare aankomst in Nederl.-Indië uit 's lands dienst worden ontslagen.

Van lichamelijke geschiktheid voor den Indischen dienst moet blijken uit een geneeskundig onderzoek vanwege het Departement van Koloniën.

De bezoldiging is onderworpen aan eene korting van 2 ten honderd ten behoeve van de burgerlijke pensioenen en van 2½ ten honderd voor de gewone bijdrage aan het Weduwen- en Weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië. Bovendien is bij eerste indienstreding ten behoeve van gemeld fonds eene halve maand bezoldiging te voldoen, en wel in eens of, met bijberekening van rente ad 5 ten honderd 's jaars, in 36 maandelijksche termijnen. Bij vermeerdering van bezoldiging het bedrag van die vermeerdering over eene halve maand.

Zij die voor uitzending in aanmerking wenschen te komen moeten zich vóór 10 Mei a.s. aanmelden bij het Departement van Koloniën, bij een op zegel geschreven verzoekschrift, onder overlegging van:

a. het diploma, en zoo mogelijk, getuigschriften;

b. eene beschrijving van opleiding en levensloop.

(Nederlandsche Staatscourant van 5 April 1917 No. 81).

Studenten voor Rechterlijke betrekkingen in Nederl.-Indië.

De Minister van Koloniën maakt bekend, dat in het jaar 1917 onder de in het Koninklijk besluit van 18 Januari 1915 no. 21 bepaalde voorwaarden weder dertig studenten in de rechtswetenschap, die geslaagd zijn in het candidaatsexamen bedoeld bij art. 2 § 2, sub a, van het Koninklijk besluit van 27 April 1877, (Staatsblad no. 87), zooals dat laatstelijk is gewijzigd bij het Koninklijk besluit van 24 Juli 1901 (Staatsblad no. 195), bestemd kunnen worden om, na behoorlijk volbrachte studiën en na voldaan te hebben aan het examen bedoeld in art. 141 2de lid der Hoogeronderwijswet, ter beschikking van den Gouverneur-Generaal van Nederl. Indië te worden gesteld, ten einde daar te lande te worden geplaatst in rechterlijke betrekkingen.

Zij, die voor eene bestemming voor den Indischen dienst als hiervoren bedoeld, in aanmerking wenschen te komen, zullen vóór 1 Mei 1917, onder overlegging van het diploma van het met goed gevolg afgelegd candidaatsexamen in de rechten, een gezegeld adres moeten richten aan den Minister van Koloniën, welk adres moet worden toegezonden aan den voorzitter der commissie, bedoeld bij het tweede lid van art. 1 van genoemd Koninklijk besluit van 18 Januari 1915 no. 21, professor mr. J. Oppenheim, Jan van Nassaustraat 87, Den Haag.

In het adres zullen één of meer personen moeten worden opgegeven, die bereid zijn omtrent gedrag en karakter van den adressant inlichtingen te verstrekken

(Nederl. Staatscourant van 2 April 1917 no. 78).

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

- Muziek- en Zanglessen.
- Teeken- en Schilderlessen.
- Lessen in moderne talen.
- Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.
- Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.
- Handwerklessen.
- Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.
- Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
- Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
- Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
- Kinderjuffrouw in Indië.
- Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
- Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum. — Maleisch. — Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „*Oost en West*", Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—**;

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

Maison de Bonneterie

Leverancier van H. M. de Koningin. Leverancier van H. M. de Koningin.

DEN HAAG, Buitenhof–Groenmarkt. **AMSTERDAM, Kalverstraat–Rokin.**

Grootst gesorteerde Magazijnen van Elegante Dames- en Kinderconfectie.

AUG. SAVELKOUL.

INDISCHE UITRUSTINGEN VOOR HEEREN EN DAMES.

Heerenkleeding naar Maat.

Batavia — Semarang — Soerabaya — Bandoeng
Amsterdam, Singel hoek Heiligeweg.

Vraagt den Geïllustreerden Catalogus der Dames- of Heerenafdeeling.

Coöperatieve

Amsterdamsche Crediet-, Deposito- en Spaarbank,

Hoofdkantoor: **Rokin 55, Amsterdam.**

CREDIETEN **met** en **zonder** persoonlijke of zakelijke zekerheid, ook aan Indische Ambtenaren en verlofgangers.
SPAARGELDEN. Rentevergoeding **5 pCt.** 's jaars.

Pension „Zorgvliet"

Groot Hertoginnelaan 155

's-Gravenhage :: Tel. H. 1186.



HOLLAND TYPING OFFICE

Damrak 45 - AMSTERDAM - Telefoon N. 4625

SPECIAAL INGERICHT VOOR HET TYPEN VAN DICTATEN.

LEVERT ALLE MOGELIJKE KANTOORBENOODIGDHEDEN.

E. VAN OS, Directrice.

Pedicure BIJLMER, Amsterdam



SINGEL 159

Telefoon No. 356 - Centrum.

Antiseptische behandeling.

Spreekuren van 2 tot 4½ uur en verder afgesproken uren.



F. C. DE BRUYN

Magazijn van Comestibles en Fijne Vleeschwaren

LEVERT UITSLUITEND EERSTE KWALITEIT ARTIKELEN TEGEN BILLIJKE PRIJZEN.

Bestellingen worden dageliiks opgenomen en franco thuis bezorgd.

Vraagt Prijscourant. **Neemt Proef.**

Telefoon 3361 - Danckertstraat 43.

A. SCHRÖDER & Co.

Groenmarkt.

ONTVANGEN voor het a.s. **Voorjaar- en Zomerseizoen**

Zephyrs. Popelines.

Piqué.

Gekleurde Katoen.

Confiserie en Chocolaterie Royales

J. A. KRUL.

Grand Salon de Rafraîchissements NOORDEINDE 44,

Vraagt onze CHOCOLADE (alleen prima merken),
FIJNE BONBONS en HAAGSCHE HOPJES.

Noordeinde 6, over de Plaats **BERNARD DRABBE** DEN HAAG TELEFOON 2162

SPECIALITEIT UITZETTEN, LUIERMANDEN
............EN INDISCHE UITRUSTINGEN............
in alle prijzen, van de eenvoudigste tot de fijnste.

FIJNE BATIST LINGERIE's, OOK NAAR MAAT OF EIGEN MODEL. Catalogus en opgaven met prijsberekening gratis. Zichtzendingen. Pasmodellen. — Uitgebreide sorteering LINNEN TAFEL-, HUISHOUD- EN BEDBENOODIGDHEDEN. ☞ Matige prijzen.

WIE

er op gesteld is, solide nette, goed openvallende

KANTOORBOEKEN

te gebruiken, bestelle dezelve bij de

N.V. Boekdrukkerij voorh. Firma T. C. B. TEN HAGEN, Den Haag.

Solide bewerking.
Billijke prijzen.

☞ Bij de N.V. BOEKDRUKKERIJ vh. Firma T. C. B. TEN HAGEN, Den Haag, zijn verkrijgbaar:

Weeklijst der Werklieden

(met Kasrekening)

en

Dag- en Weeklijst

(met plaats voor noteering van aangevoerde materialen en staat van meer en minder werk).

Prijs 1—50 stuks 3½ cent per stuk
„ 50—100 „ 2½ „ „ „
vanaf 100 „ 2 „ „ „
desverlangd beide lijsten gesorteerd.

Voor buiten 's-Gravenhage, volgt toezending na ontvangst van postwissel, vermeerderd met *f* 0.20 voor franco verzending.

WISBRUN & LIFFMANN.

Veenestraat 35-37 - Tel. 2503. - Den Haag.

DAMES MODEARTIKELEN.
ZIJDEN STOFFEN, FLUWEELEN, KANTSTOFFEN.
ALLE SOORTEN GARNEERINGEN, ENZ.

BALARTIKELEN.

Familiepension „KERCHER"

☞ **Villa „MATHILDE"**

Oude Schev. weg 112-114.

Tel. Interc. Schev. 1256 - SCHEVENINGEN

J. VAN DER LUGT & Co.,

WETERINGSCHANS 40. **AMSTERDAM.**

Electro-Technisch Bureau
:- Telefoon Centrum 79 -:

ELECTRICITEIT OP ELK GEBIED.

Vraagt Uwen langanan „HIGHSPEED" POETSCRÊME

van de American Company of Chemical Products.

Hoofdagent voor Nederland A. J. A. MUSSERT, *'s-Hertogenbosch.*

Met HIGHSPEED poetst gij Uw zilver, koper en nikkel in een minimum tijd.

P. B. VAN MOORSEL & Co

Kerkplein 11-12, naast het Hoofdpostkantoor.
Torenstraat 5-6 - Telefoon 2898 - Den Haag

Goedkoopst adres voor het geheel of ged. installeeren van woningen.

RIPPEN

Pianohandel

PIET HEINSTRAAT 42
ELANDSTRAAT 17.
Tel. 4683.

Verhuren Stemmen

Bijkantoor 's-Gravenhage Emmastr. 78

van de **Nederlandsche Coöperatieve Spaar- en Credietbank** van **Ambtenaren** en **Beambten** te Amsterdam. Credieten met en zonder persoonlijke of zakelijke zekerheid.
Spaargelden: Rentevergoeding 3.6 %.
De Directeur: ZEILMAKER.